

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен
«БЕКІТІЛГЕН»

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры»
акционерлік қоғамының Директорлар кеңесі
отырысының
2023 жылғы «29» қарашадағы
№ 10/2023 хаттамасына
№ 1 қосымша

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры»
акционерлік қоғамының
2024-2033 жылдарға арналған
даму стратегиясы**

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ

1-тарау. «Даму» қорының ағымдағы жай-күйін талдау: сыртқы ортаны талдау

1-параграф. МШОК секторының ауқымы және оның даму серпіні
2-параграф. Кәсіпкерлікті қолдау жөніндегі мемлекеттік экономикалық саясаттың негізгі бағыттары

2-тарау. «Даму» қорының ағымдағы жай-күйін талдау: ішкі ортаны талдау

1-параграф. Қор қызметінің негізгі бағыттары
2-параграф. Бенчмаркинг
3-параграф. «Даму» қоры қызметінің стратегиялық түйінді көрсеткіштерінің орындалуын талдау және SWOT-талдау

3-тарау. «Даму» қорының миссиясы мен пайымы

4-тарау. «Даму» қоры қызметінің стратегиялық бағыттары

1-параграф. 1-стратегиялық бағыт. Микро, шағын және орта кәсіпкерліктің ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп тұрған субъектілерін қолдау және дамыту
Стратегиялық мақсат – Қордың қаржылық бағдарламаларына МШОК-тің қолжетімділігін қамтамасыз ету
Стратегиялық мақсат – Қолдау көрсетілетін МШОК кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруды қамтамасыз ету
2-параграф. Стратегиялық бағыт 2. «Даму» қорының орнықты институционалдық дамуы
Стратегиялық мақсат – Орнықты даму деңгейін арттыру
Стратегиялық мақсат – Бизнес процестерді цифрландыру
Стратегиялық мақсат – Корпоративтік басқару деңгейін арттыру

5-тарау. «Даму» қоры қызметінің стратегиялық түйінді көрсеткіштері

Кіріспе

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» акционерлік қоғамы (бұдан әрі - Қор, «Даму» қоры) «Шағын кәсіпкерлікті дамыту қорын құру туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 26 сәуірдегі № 665 қаулысы негізінде жарғылық капиталына мемлекеттің 100% (жүз пайыздық) қатысуы бар акционерлік қоғам нысанында құрылды.

«Даму институттарын, қаржы ұйымдарын басқару және ұлттық экономиканы дамыту жүйесін оңтайландыру жөніндегі кейбір шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 22 мамырдағы № 571 Жарлығына сәйкес «Даму» Қорының жалғыз акционері «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ (бұдан әрі – «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ, Холдинг) болып табылады.

«Даму» қоры мемлекеттік қолдау құралдарын іске асыратын қаржы агенттігі болып табылады, оның мақсаты қаржылық қолдау көрсету арқылы Қазақстан Республикасында жеке кәсіпкерлікті сапалы дамытуға жәрдемдесу болып табылады.

Қордың 2014-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы Қордың Директорлар кеңесінің 2017 жылғы 3 шілдедегі № 80 шешімімен бекітілген және Қор қызметінің он жылдық кезеңінде болған «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ-ның 2014-2023 жылдарға арналған даму жоспарындағы және іске асыруға «Даму» қоры қатысатын мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарындағы бірқатар өзгерістерге, сондай-ақ бірқатар әлеуметтік-экономикалық оқиғаларға байланысты өзектілендірілген.

Осы «Даму» қорының 2024 - 2033 жылдарға арналған даму стратегиясы (бұдан әрі – Стратегия, Даму стратегиясы) Қордың 10 жылдық кезеңге арналған миссиясын, пайымын, стратегиялық бағыттарын, мақсаттары мен міндеттерін айқындайды. Стратегия Холдинг Басқармасының 2018 жылғы 25 қыркүйектегі № 38/18 шешімімен бекітілген «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ еншілес ұйымдарының даму стратегияларын әзірлеу, келісу, бекіту, мониторингтеу және өзектендіру жөніндегі қағидаларға сәйкес, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ-ның 2024-2033 жылдарға арналған даму жоспарын, оның ішінде Қазақстан Республикасы Президентінің елдегі жағдай туралы жолдауларын және ішкі және сыртқы саясаттың негізгі бағыттарын, мемлекеттік жоспарлау жүйесінің стратегиялық және бағдарламалық құжаттарының ережелерін, сондай-ақ «Бәйтерек» қоры» АҚ және «Даму» қорының қызметіне елеулі әсері бар ішкі және сыртқы ортадағы өзгерістерді ескере отырып әзірленді:

1) Мемлекет басшысының 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан-2050» стратегиясы: Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауы;

2) Мемлекет басшысының 2017 жылғы 31 қаңтардағы «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Жолдауы;

3) Мемлекет басшысының 2018 жылғы 10 қаңтардағы «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауы;

4) Мемлекет басшысының 2018 жылғы 5 қазандағы «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» атты Жолдауы;

5) Мемлекет басшысының 2019 жылғы 2 қыркүйектегі «Сындарлы қоғамдық диалог - Қазақстанның тұрақтылығы мен гүлденуінің негізі» атты Жолдауы;

6) Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Қазақстан жаңа нақты ахуалда: іс-қимыл уақыты» атты Жолдауы;

7) Мемлекет басшысының 2023 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділ Қазақстанның экономикалық бағыты» атты Жолдауы;

8) Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары;

9) Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 27 сәуірдегі № 250 қаулысы);

10) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 11 желтоқсандағы № 820 қаулысымен бекітілген Басым жобаларға кредит беру және қаржы лизингі тетігі (бұдан әрі – Тетік, ҚЗЭ);

11) 2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жоба (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 728 қаулысы) (бұдан әрі - Ұлттық жоба, Ұлттық жоба).

Осы құжаттың негізінде индустриялық-инновациялық және әлеуметтік-экономикалық дамудың мемлекеттік саясатында кәсіпкерлікті дамыту институты ретінде өзінің рөлін іске асыру үшін Қор қызметінің түйінді стратегиялық бағыттары салынған. Стратегия Қор қызметінің 2024 - 2033 жылдар кезеңіне арналған миссиясын, пайымын, стратегиялық бағыттарын, сондай-ақ мақсаттарын, міндеттерін және болжамды мәндерін айқындайды.

1-тарау. Қордың ағымдағы жай-күйін талдау: сыртқы ортаны талдау

1-параграф. МШОК секторының ауқымы және оның даму серпіні

Ішкі нарық талдау: Жұмыс істеп тұрған МШОК саны

1. Қазақстан Республикасындағы микро, шағын, орта кәсіпкерлік (бұдан әрі – МШОК) жаппай және салыстырмалы түрде серпінді құбылыс болды. Бұл қарқынды өсу елдің барлық экономикалық жағдайына айтарлықтай әсер етеді және Қазақстан да бұдан тыс қалмайды.

2. 2015 жылдан бастап жұмыс істеп тұрған МШОК субъектілерінің саны 64%-ға артып, 2023 жылдың он айының қорытындысы бойынша 2 036 мың бірлікке жетті. Бұл елдегі барлық жұмыс істеп тұрған ЖКС жалпы санының 97%-нан сәл астамын құрайды.

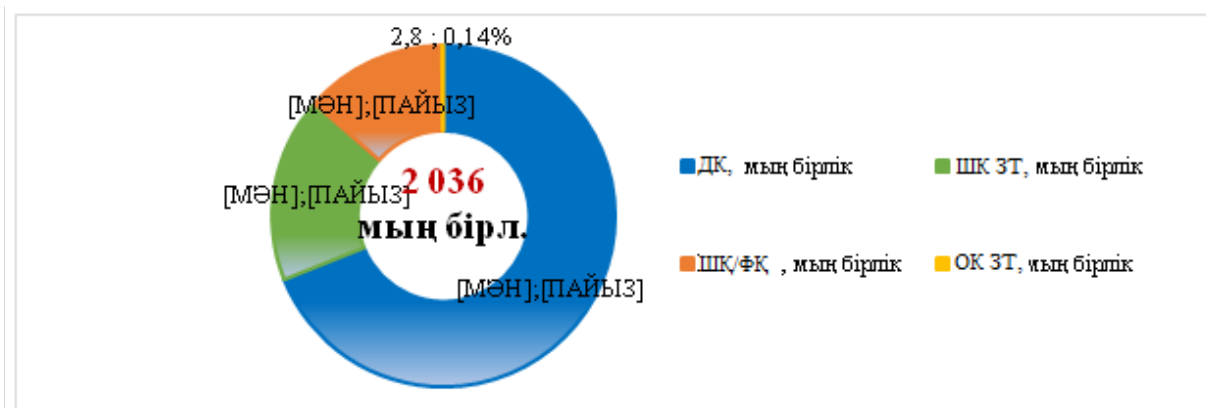

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

3. Субъектілік дәрежесі бойынша жұмыс істеп тұрған микро-шағын кәсіпорындардың (МШК) саны 99%-ды құрайды, ал орта кәсіпорындарға МШОК жалпы санының 1%-нан кемі келеді. МШОК субъектілерінің құрылымында ұйымдық-құқықтық нысандар бойынша заңды тұлға нысанындағы кәсіпорындар саны жыл басынан бері 15,8 мың бірлікке артты. Олардың үлес салмағы МШОК субъектілерінің жалпы құрылымында 17,6%-ға дейін азайды. Осылайша, заңды тұлғалар нысанында МШОК өсу қарқынының төмендеуі және ДҚ ұлғаюы байқалады.

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz)

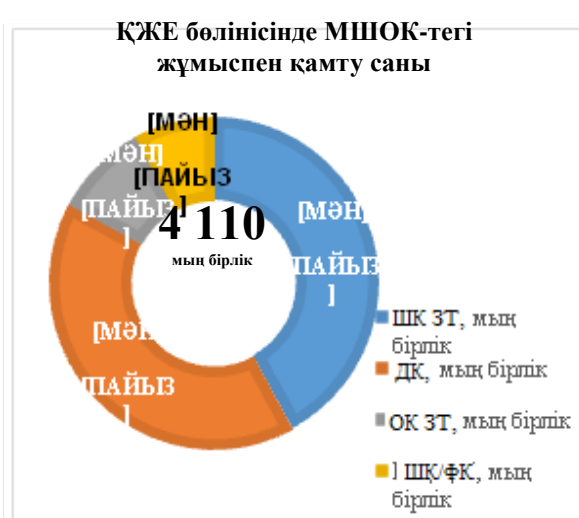
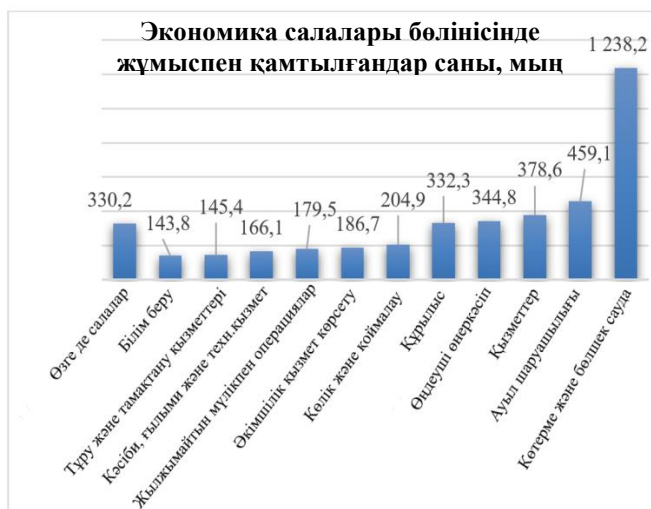
4. «Даму» қоры тарапынан қолдау көбінесе экономиканың басым салаларында жүзеге асырылады. 2023 жылғы қазанның басына қарай «Даму» қорының әлеуетті аудиториясы өңдеу өнеркәсібін, логистиканы, туризмді, білім беруді, ақпаратты және байланысты қоса алғанда, бөлінген басым секторларда 344 мың кәсіпорынды құрайды.

Ішкі нарықты талдау: Экономикада жұмыспен қамтылғандар саны

5. Қазақстан халқын жұмыспен қамтуда МШОК-тің рөлі артуда. 2023 жылдың басында МШОК еліміз бойынша 45,8% жұмыс орнын қамтамасыз етеді. 2022 жылы МШОК-та жұмыспен қамтылған халық санының өсуі 17%-ды құрап, елдің жалпы жұмыспен қамтылған халқы санының өсу қарқынын басып озды. Салалардың құрылымы бойынша МШОК-та жұмыспен қамтылған халықтың негізгі үлесі мынадай секторларға тиесілі: көтерме-бөлшек сауда (30%), ауыл шаруашылығы (11%), өңдеу өнеркәсібі (8%) және басқа салалар (төмендегі кестені қараңыз).

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

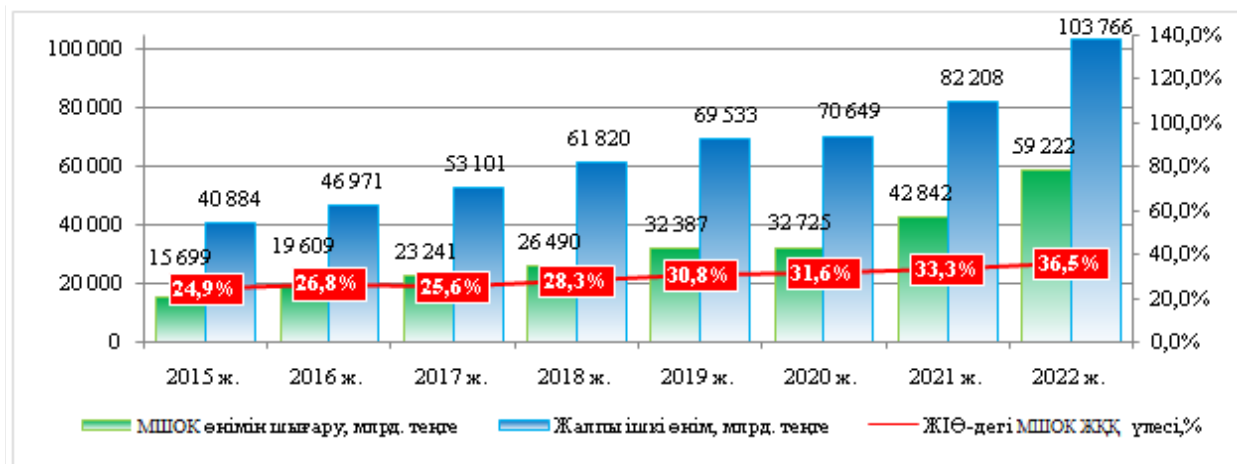

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

Ішкі нарықтың талдау: Жалпы ішкі өнім

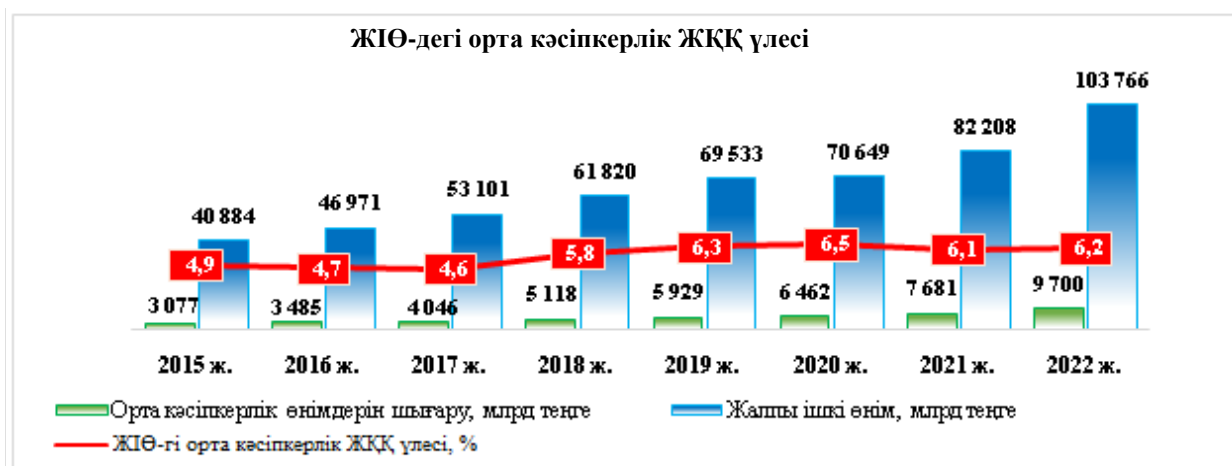
6. Қазақстандағы микро, шағын және орта кәсіпорындарды (МШОК) дамытудың негізгі аспектілерінің бірі елдің экономикасы мен жалпы кірістеріне әсерінің ұлғаюы болып табылады. 2015 жылдан бастап МШОК субъектілерінің өндірісі мен көрсететін қызметтерінің көлемі 350%-ға өсіп, 59 трлн теңгеге жетті. 2022 жылы МШОК өнімін шығарудың жалпы өсімінің 79% шағын кәсіпкерлік кәсіпорындарына тиесілі, ал орта кәсіпкерлік секторы 6,2% деңгейінде өсім көрсетті.

ЖІӨ-дегі МШОК ЖҚК үлесі

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

7. Тірделген кәсіпорындар санының ұлғаюына қарамастан, ЖІӨ-дегі орта кәсіпкерлік ЖҚК үлесі 6,2% шегінде қалып отыр. Елдің жалпы ішкі өніміндегі (ЖІӨ) МШОК жалпы қосылған құнының (ЖҚК) осы үлесі 2015 жылдан бастап 11,6 пайыздық тармаққа ұлғайып, 36,5%-ға жетті. 2022 жылы өндірістің нақты көлемінің ең айтарлықтай өсуі ауыл шаруашылығы (9,1%), құрылыс (9,4%), сауда (5,0%) және ақпараттық және байланысты қызметтер (12,2%) секторларында тіркелгенін атап өткен жөн.

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

8. Қорды қолдауды бөлу тиімділігіне әсер ететін маңызды фактор кәсіпорындар салықтық төлемдер түріндегі қайтаратын қаражат болып табылады. 2022 жылдың төрт тоқсанында КТС түріндегі шағын кәсіпорындардан түсімдер 1 744 млрд теңгені құрады, бұл КТС түсімдерінің жалпы сомасының 27,7%-ын құрайды. 2021 жылмен салыстырғанда КТС шағын кәсіпорындардан 34%-ға өсті. Бұл салық түсімдерінің төмендеуі пандемиядан кейін қабылданған дағдарысқа қарсы шаралармен және 2022 жылы белгілі бір салаларға басымдық берумен байланысты.

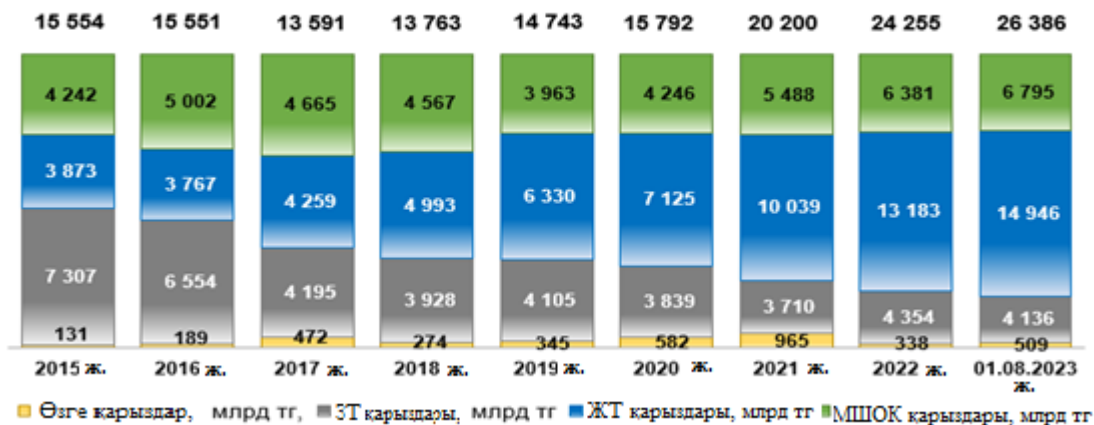
Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

Ішкі нарықты талдау: ЕДБ кредиттеуі

9. МШОК-тің кредиттік портфелі экономиканың осы секторының кәсіпорындарын қаржыландыруға банктердің белсенділігі мен тартылуының индикаторы болып табылады. МШОК кредиттер портфелін 6,8 трлн теңгеге дейін ұлғайту кезінде ЕДБ кредиттерінің жалпы портфеліндегі осы сегменттің үлесі соңғы 3 жылда 27%-дан аспайды. Портфельдің бұл өсуі жеке тұлғалар үшін өнімдерді белсенді цифрландырумен және қарыз алу рәсімдерін жеңілдетумен байланысты (kaspi.kz, [Homebank](http://Homebank.kz), fortemarket.kz, QR-кодтар және т.б. арқылы).

10. Екінші жағынан, заңды тұлғалардың кредиттер портфелі 41%-ға азайып, 4,3 трлн теңгеге дейін қысқарды. Бұл төмендеудің бір факторы ірі кәсіпорындарды шағын және орта бизнестің ұсақ субъектілеріне бөлумен байланысты, ол мемлекеттік қолдаудың қаржылық шаралары мен МШОК-ті қолдауға бағытталған жеңілдікті шарттарды пайдалану үшін.

Экономиканы ЕДБ кредиттеуі

Дереккөз: ҚР ҚНРД агенттігі (www.gov.kz)

11. 2019 жылдан бастап жеке тұлғаларға нысаналы мұқтаждықтарға берілген кредиттердің үлесі берілген кредиттердің үлесінен едәуір асып түсті және ұлғаюын жалғастыруда (үлесі 01.08.2023 жылға 57%-ды құрайды). Жеке тұлғаларға берілген кредиттердің өсу себебі табыс деңгейінің көтерілуіне, тұтыну мүмкіндіктерінің жақсаруына және халықтың тұтыну басымдықтарының ауысуына байланысты. Бұдан басқа, жеке тұлғалар үшін цифрлық қаржы құралдары мен банктік сервистерді дамыту осы клиенттер тобын кредиттеу көлемінің ұлғаюына ықпал етті.

Дереккөз: ҚР ҚНРД агенттігі (www.gov.kz)

12. COVID-19 пандемиясы «Даму» қоры үшін сын-қатер болды, бірақ оның құралдарын дамытуды ынталандырды және цифрландырудың маңыздылығына баса назар аударды. Пандемия кезеңінде Қор шешімдер беруді қоса алғанда, кәсіпкерлердің өтінімдерін толық қашықтан қарау процесіне сәтті өтті. Бұл үшін өтінімдерді онлайн өңдейтін online.damu.kz порталын қоса алғанда, тәулік бойы онлайн қолдау ұйымдастырылды.

13. Сондай-ақ, пандемия жаһандық экономикаға әсер етіп, әлемдік экономиканың нақты ЖІӨ-ін 3,3%-ға қысқартты. Қазақстан экономикасы 2,5%-ға төмендеп, сауда, логистика, тау-кен өнеркәсібі, туризм және экономиканың басқа да секторларын қозғады.

14. «Даму» қоры кредиттеу бағдарламалары мен шарттарына өзгерістер енгізу нысанында қолдау көрсетіп, жаңа шарттарға бейімделді. Салалық шектеулер алынып тасталды, микрокредиттеу бағдарламасы іске қосылды, сыйақы мөлшерлемелері біріздендірілді. Сондай-ақ, портфельдік субсидиялау және кредиттерге кепілдік беру шаралары енгізілді. Төмендегі кестеден 2021 жылы Қордың құралдарымен (белгілі бір саламен шектелмейтін) дағдарысқа қарсы қолдаудың өсу бағыты мен ықпалы көрінеді.

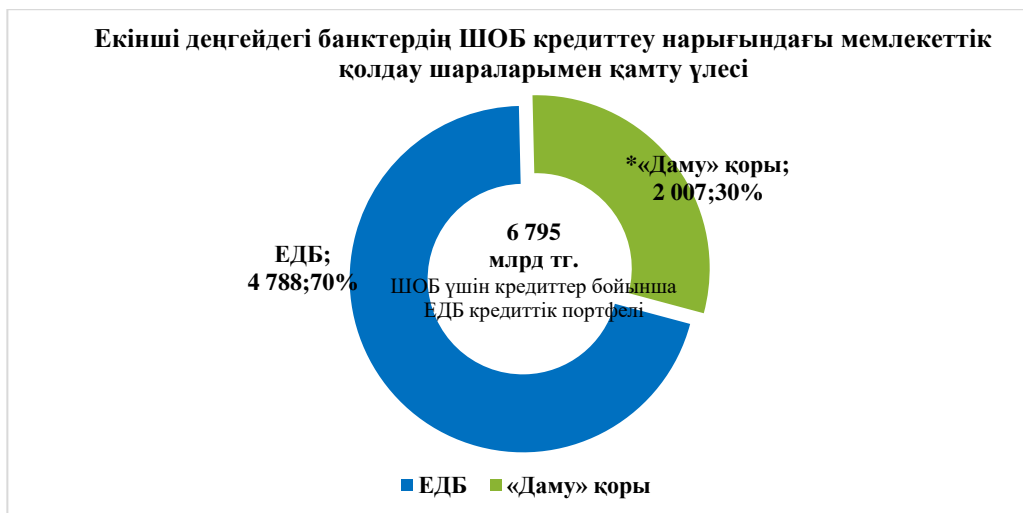
ШОБ және «Даму» қорының мемлекеттік бағдарламаларына қатысушылардың өнімдер шығаруы

Дереккөз: Статистика бюросы (www.stat.gov.kz), ҚР ҰБ (www.nationalbank.kz)

15. Даму қорының бағдарламаларына қатысатын компаниялар өндірген өнімнің пайыздық үлесі 21%-ға артып, 2022 жылдың нәтижелері бойынша МШОК өнімдерінің жалпы көлемінің 39%-ға жетті, бұл шағын және орта кәсіпорындар нарығының тұрақты өсуі мен тиімді қамтылуын көрсетеді.

16. Президенттің жарлықтарын орындай отырып, қолдау Қордың бағдарламасына жатпайтын зардап шеккен секторларға да бағытталды. Экономиканың зардап шеккен салаларында 19 млрд теңгеден астам сомаға 800 мыңнан астам жобаға қолдау көрсетілді. Мемлекет сондай-ақ зардап шеккен секторлардың кәсіпкерлері үшін несиелерді кейінге қалдыруды ұсынды. Пандемияның туындаған қиындықтарына жауап ретінде «Даму» қоры субсидиялау және кепілдік беру бойынша өтінімдерді қарау мерзімін 1 жұмыс күніне дейін қысқартты.

* МҚҰ және ЛК арқылы қолдау көрсетілген ірі жобалар мен жобаларды есепке алмағанда қолданыстағы қарыздар бойынша сомалар ескеріледі

Дереккөз: <https://www.gov.kz/memleket/entities/ardfm/press/article/details/72350?lang=ru>

17. Сонымен қатар, Батыс Еуропа, Солтүстік Америка және Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің неғұрлым бәсекеге қабілетті экономикаларына қарағанда, Қазақстан экономикасындағы МШОК рөлі айтарлықтай төмен болып көрінеді. Жан басына шаққандағы ЖІӨ деңгейі жоғары елдерде МШОК секторы экономиканың негізі болып табылады және елдің ЖІӨ-нің 50%-дан астамын қамтамасыз етеді. Шаруашылық жүргізуші субъектілердің жалпы санындағы МШОК субъектілерінің үлесі шамамен 99%-ды құрайды. Бұдан басқа, дамыған елдерде МШОК-те барлық жұмыспен қамтылғандардың шамамен 50-70% жұмыс істейді.

18. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, МШОК субъектілерін қолдауға бағытталған мемлекеттік шаралар ЕДБ/МҚҰ/ЛК арқылы кредит беру және лизингтік қаржыландыру, сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау, кредиттерге кепілдік беру, факторингтік операциялар, микроқаржыландыру және МШОК субъектілерін қаржыландырудың баламалы көздерін әзірлеу сияқты қажетті қаржыландыру құралдарын қолдана отырып, қаржылық қолдау көлемін ұлғайтуға өз бағытын сақтауы тиіс.

2-параграф. Кәсіпкерлікті қолдау жөніндегі мемлекеттік экономикалық саясаттың негізгі бағыттары

19. Бүгінде Қазақстанда шағын және орта кәсіпкерлікті табысты дамыту үшін барлық жағдай жасалуда. МШОК-ті қолдау бойынша мақсатты және дәйекті саясат жүргізу елдің экономикалық дамуының негізгі басымдығы болып табылады.

20. Қор өз қызметінде микро, шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту және халықтың әлеуметтік деңгейін арттыру саласындағы мемлекеттік экономикалық саясаттың негізгі бағыттарын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Президенті мен Үкіметі қойған басқа да міндеттерді басшылыққа алуды жалғастырады.

21. 2012 жылғы желтоқсанда Мемлекет басшысының халыққа Жолдауында ҚР-ның 2050 жылға дейінгі даму стратегиясы таныстырылды. Оның басты мақсаты мықты мемлекет, дамыған экономика және жалпыға ортақ еңбек мүмкіндіктері негізінде берекелі қоғам құру және 2050 жылға қарай Қазақстанның әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруі болып табылады. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін ұзақ мерзімді басымдықтардың бірі «Ұлттық экономиканың жетекші күші - кәсіпкерлікті жан-жақты қолдау» болып табылады.

22. «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауында, сондай-ақ Қазақстанның әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруі жөніндегі тұжырымдамада Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстанның әлемнің ең дамыған елдерінің қатарына кіруіне ықпал ететін бес стратегиялық бағытты атап өтті, олардың бірі бизнес пен кәсіпкерлік бастамаларды дамыту үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз ететін институционалдық ортаны жетілдіру болып табылады.

23. Бұдан басқа, 2018 жылғы 15 ақпандағы Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарына сәйкес квазимемлекеттік сектордың тиімділігі міндеттердің бірі болып табылады: квазимемлекеттік сектордың жаңа моделін құру бойынша экономикадағы мемлекеттік қатысу үлесін түбегейлі қысқартуға, қайталануды жоюға, сондай-ақ мемлекеттің дамыған нарықтарға қатысуын қысқартуға бағытталған дәйекті жұмыс.

24. Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасында ШОК дамыту саласындағы елдің көрсеткіштерінің өсуіне ықпал етуі мүмкін негізгі факторлар айқындалған:

1) салық саясатын, бәсекелестікті дамытуды және монополияларды шектеуді, мемлекеттің экономикаға қатысуын қысқартуды, әкімшілік жүктемені азайтуды және бизнес жүргізудің реттеуші нормаларын жұмсартуды қоса алғанда, тұтастай алғанда, кәсіпкерлікті дамыту үшін жалпы қолайлы жағдайлар жасау және басқалар;

2) шағын және орта бизнеске уақтылы қолдау көрсету;

3) сондай-ақ, орта кәсіпорындардың экономикалық тиімділігі шағын кәсіпорындардың көрсеткіштерінен едәуір жоғары екенін ескере отырып, ел экономикасын дамыту үшін неғұрлым үлкен әлеуетке ие ретінде, оның ішінде шикізаттық емес секторлардағы экспорт көлемінің өсуі арқылы орта бизнестің өсуін қолдау мен ынталандыруға баса назар аудару қажет.

25. Экономиканы одан әрі дамыту үшін маңызды басымдықтардың бірі экономикалық өсудің негізгі «қозғалтқышы» ретінде МШОК секторын дамыту, оның ішінде қазіргі заманғы бизнес-құзыреттерді дамыту арқылы (2050 жылға қарай ЖІӨ-дегі шағын және орта бизнестің үлесін 50%-ға дейін ұлғайту) дамыту міндеті болып табылады.

26. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың төрағалығымен еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы мәселелері бойынша 19.04.2023 жылғы кеңейтілген кеңес аясында кәсіпкерлер үшін тиімді жұмыс істейтін «экономикалық лифт» құру маңызды құрылымдық міндеттердің бірі болып айқындалды, бұл ретте өңірлік ауқымдағы табысты және адал кәсіпкерлерді ілгерілету маңызды. Олар жаңа, әділ экономиканы дамытудың локомотивіне айналуы тиіс.

27. Микро, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілеріне қолдау көрсетуді мемлекет, оның ішінде «Даму» қорын қолдау құралдары арқылы: ЕДБ, МҚҰ және ЛК-ға қаражатты шартты орналастыру, сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау және кредиттерге кепілдік беру арқылы жүзеге асырады. Негізгі қолдау құралдарына қосымша Қор қосымша қаржыландыру көздерін тартуды, бизнес-процестерді цифрландыруды жүзеге асырады, кәсіпкерлердің жобаларын сүйемелдеу бойынша жұмыс жүргізеді, халықаралық ынтымақтастық және ақпараттық белсенділікті дамыту мәселелерін пысықтайды. Сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау және кредиттерге кепілдік беру құралдары арқылы мемлекет кәсіпорындардың тұрақты және пайдалы дамуға шығуына жәрдемдеседі. Өз кезегінде, «Даму» қоры арқылы мемлекеттік қолдау шараларын алған кәсіпорындар өз қызметі процесінде қолданыстағы жұмыс орындарын сақтауды және жаңа жұмыс орындарын құруды қамтамасыз етеді. Бұдан басқа, кәсіпорындар түсімінің көлемі ұлғайған кезде Қордың бағдарламалары арқылы қаржылық қолдау алу арқылы бюджетке түсімдердің өсуі қамтамасыз етіледі, бағдарламалардың бюджеттік тиімділігі және олардың экономикалық негізділігі артады.

«БЖК-2025» бағдарламасы

28. 2022 жылдың 02 ақпанына дейін Қазақстанда және оның өңірлерінде кәсіпкерлікті кешенді қолдаудың маңызды құралдарының бірі «БЖК-2025» Бағдарламасы болды. Бұл бағдарлама Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» және 2014 жылғы 17 қаңтардағы «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына жолдауларының мақсатына қол жеткізуге бағытталған және қаржылық қолдау құралдарын жетілдіруді және «БЖК-2020» бағдарламасын 2025 жылға дейін ұзартуды көздеді.

29. 2010 жылдан бастап «БЖК-2020» бағдарламасын іске қосудың арқасында «Даму» қоры арқылы кәсіпкерлікті қолдау құралдарының ауқымы айтарлықтай кеңейді. Атап айтқанда, МШОК субъектілерінің кредиттері бойынша сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау, МШОК субъектілерінің кредиттерін кепілдік беру басталды, сондай-ақ МШОК оқыту және консультациялық қолдау бағдарламаларын ауқымды іске асыру басталды, бұл қаржы агенті және «БЖК-2020»/ «БЖК-2025» бағдарламасының операторы ретінде Қордың клиенттік базасын айтарлықтай ұлғайтуға мүмкіндік берді.

30. «БЖК-2025» бағдарламасы іске асырылған сәттен бастап «БЖК-2025» бағдарламасы жүзеге асырылды деп айтуға болады. Бағдарлама кәсіпкерлер арасында айтарлықтай танымалдылыққа ие болды, мемлекеттік органдар мен ЕДБ өзара іс-қимыл тетіктері пысықталды, бүгінде бағдарламаның бірқатар мақсатты индикаторларының орындалуы туралы айтуға болады.

2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жоба

31. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 728 қаулысымен 2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жоба бекітілді, оның шеңберінде ҚР Үкіметінің 2022 жылғы 2 ақпандағы № 43 қаулысымен сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау және кепілдік беру ережелері жаңа редакцияда бекітілді. Осы Қаулымен ҚР Үкіметінің 24.12.2019 ж. № 968 қаулысымен бекітілген «БЖК-2025» бағдарламасының күші жойылды деп танылды.

32. Субсидиялау және кепілдік беру шарттарына өзгерістер мен толықтырулар қолданыстағы жұмыс орындарын қолдау және жаңа тұрақты жұмыс орындарын құру, отандық

кәсіпорындар өндірісінің деңгейін ұлғайту және қаржыландырудың неғұрлым қолжетімді болуын қамтамасыз ету үшін МШОК-ті ынталандыруға бағытталды.

33. «Даму» қоры Ұлттық жобаның қаржы агенті болып табылады және мынадай екі міндет шеңберінде кредиттер/микрокредиттер/лизингтік мәмілелер бойынша сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау/облигациялар бойынша купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау және кредиттерге/микрокредиттерге/лизингтік мәмілелерге/облигацияларға кепілдік беру арқылы МШОК-ті қолдауды жүзеге асырады:

- 1) кәсіпкерлік субъектілері үшін қаржыландырудың қолжетімділігін арттыру;
- 2) өз ісін ашу және дамыту үшін жағдайлар жасау.

34. Ұлттық жоба шеңберіндегі барлық қолдау шаралары нысаналы сегменттер мен қолдау шараларына байланысты бағыттар бойынша бөлінген:

- 1) микро және шағын кәсіпкерлікті қолдау;
- 2) кәсіпкерлерді/индустриялық-инновациялық қызмет субъектілерін қолдау;
- 3) шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін қолдаудың өңірлік бағдарламасы.

35. Ұлттық жобаны қолдаудың маңызды шараларының бірі ҚР қор нарығының өнімдері арқылы қолдау көрсету болып табылады: купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау, сондай-ақ кәсіпкерлік субъектілері шығарған корпоративтік облигациялар бойынша кепілдіктер беру. Бұл шараның негізгі мақсаты кепілдік беру және субсидиялау құралдарын қолдана отырып, KASE және АХҚО алаңдарында жеке және институционалдық инвесторлардың қаражаты есебінен МШОК субъектілерін қаржыландырудың баламалы арнасын құру болып табылады.

36. Ұлттық жобаға қатысушы бола отырып, кәсіпкерлер:

1. Мемлекеттен субсидиялар есебінен өзінің кредиті/микрокредиті/қаржы лизингі шарты бойынша сыйақы мөлшерлемесін төмендету.
2. Кепілдік қамтамасыз ету жеткіліксіз болған жағдайда мемлекеттік кепілдік алу.

Басым жобаларға кредит беру және қаржы лизингі тетігі (жай заттардың экономикасы)

37. Экономиканы әртараптандыру, өндіріс көлемінің өсу қарқынын ұлғайту, өндіріс өнімінің құнын төмендету, яғни өңдеу өнеркәсібін дамыту және оның жұмыс істеуі мақсатында Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 11 желтоқсандағы № 820 қаулысымен ұзақ мерзімді теңгелік өтімділікті қамтамасыз ету бойынша басым жобаларды кредиттеу және қаржы лизингі тетігі іске асырылды. Бағдарлама өңдеу және агроөнеркәсіп салаларындағы қызметті жүзеге асыратын жеке кәсіпкерлік субъектілерін қолдауға бағытталған. Тетік шеңберінде көрсетілетін мемлекеттік қолдаудың негізгі шаралары субсидиялау және кепілдік беру құралдары болып табылады. Президент Қ.Қ.Тоқаевтың төрағалығымен өткен 2022 жылғы 30 маусымдағы отырыстың хаттамасымен Тетік 2023 жылдың соңына дейін ұзартылды.

Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры

38. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 14 сәуірдегі № 354, 2014 жылғы 5 желтоқсандағы № 1276, 2015 жылғы 11 наурыздағы № 124 қаулылары негізінде өңдеу өнеркәсібіндегі отандық шағын және орта кәсіпорындарды қолдау мақсатында 2014-2015 жылдары Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының (бұдан әрі - ҚР ҰҚ) қаражатынан «Даму» қорына 200 млрд теңге бөлінді.

39. Бағдарлама шеңберінде түпкілікті қарыз алушылар үшін жағдай неғұрлым қолайлы. Өңдеу өнеркәсібіндегі ШОК секторын кеңінен қамту, сондай-ақ ШОК субъектілері тарапынан бағдарламаға жоғары қызығушылық халықты жұмыс орындарымен қамтамасыз етуден көрінетін оны іске асырудың әлеуметтік әсерін бағалауға мүмкіндік береді. Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражаты есебінен Бағдарламаға қатысушылардың кәсіпорындарынан өнім шығару көлемі 2014-2022 жылдары шамамен 12,9 трлн теңгені құрады, оның ішінде 2022 жылы – 3 135 млрд теңге. Аталған бағдарлама аясында қаржыландыруды

алған кәсіпкерлер 2014-2022 жылдары 816 млрд теңге салық төледі. Оның ішінде 2022 жылы – 184 млрд теңге.

«Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы

40. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 29.12.2016 жылғы № 919 қаулысымен бекітілген Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 - 2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде Қор қалаларда, моноқалаларда/ауылдық елді мекендерде және шағын қалаларда оператор болып табылды. Осы бағдарламада 2 құрал көзделген - ЕДБ арқылы жеңілдікті кредиттеу және ЕДБ/МҚҰ/ЛК/КС кредиттері бойынша кепілдік беру. «БЖК-2025» бағдарламасынан айырмашылығы бағдарламаның салалық шектеулері болмағандығында болды, алайда кредиттер сомасы бойынша шектеу болды - ауылдық елді мекендерде және шағын қалаларда, Нұр-Сұлтан, Алматы, Ақтау, Атырау, Шымкент қалаларында 8000 АЕК-ке дейін және басқа өңірлерде 6500 АЕК-ке дейін. «Еңбек» бағдарламасын іске асыру барысында тұрмысы төмен және көп балалы кәсіпкерлер үшін ең жоғары кепілдік мөлшері кредит сомасының 95%-ына дейін кепілдеме беру мүмкін болды.

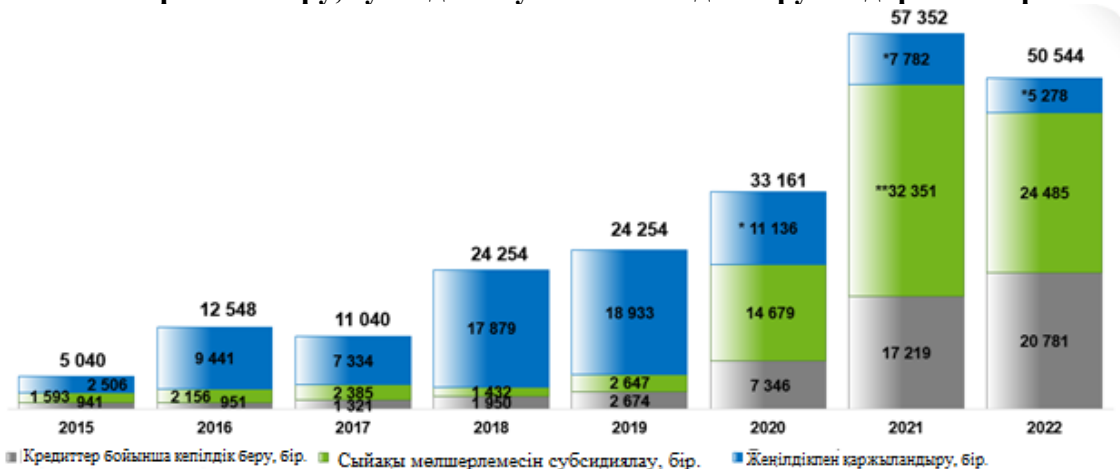
41. Бағдарлама аясында Қор 6 535 кәсіпкерге 91,1 млрд теңге кредит сомасына қолдау көрсетті.

42. 31.12.2021 жылы «Еңбек» бағдарламасы өз жұмысын аяқтады.

Өңірлік қаржыландыру бағдарламасы

43. 2010 жылдан бастап «Даму» қоры МШОК-ті қолдау мен дамытудың өңірлік бағдарламаларын іске асырудың тиімділігін арттыруға бағытталған Шағын жеке және орта жеке кәсіпкерлік субъектілерін өңірлік қаржыландыру бағдарламасын нақты өңір үшін басым салаларда МШОК жобаларын қаржыландыру жолымен іске асырады. Бағдарлама ЖАО қаражаты, сондай-ақ МШОК жобаларын кейіннен қаржыландыру үшін екінші деңгейдегі банктерде және микроқаржы ұйымдарында орналастырылатын қоса қаржыландыру шарттарымен Қордың меншікті және тартылған қаражаты есебінен іске асырылады. Бағдарлама өңірлердегі, шағын қалалардағы, моноқалалардағы шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін қолдауға, жеңілдікті кредиттік ресурстарға қолжетімділікті ұлғайтуға бағытталған, жергілікті кәсіпкерлікті дамытуға және кеңейтуге ықпал етеді және өңірлердің бәсекеге қабілеттілігін күшейтуге арналған. 2022 жылы бағдарламаға факторинг құралы енгізілген, енді жеңілдікті шарттармен факторингтік мәмілелерді қаржыландыруға болады.

Қор іске асыратын құралдарды іске асыру нәтижелері: қаражатты шартты орналастыру, субсидиялау және кепілдік беру бағдарламалары

*- Банк нарығының тарытуын ескере отырып жеңілдіктен қаржыландыру бойынша 2020-2022 жж. қолдау көрсетілген қарыз алушылар санының төмендеуі, ресейлік банктердің кезуі, ЕДБ жеткілікті өтімділіктің болуы, қосымша қорландыру қажеттілігінің болмауы

**-. 2021 жылы экономиканың негүрлым зардап шеккен секторларындағы кәсіпкерлерді қолдауды ескере отырып, 404,2 млрд теңге сомаға 10 983 жобаға қолдау көрсетілді.

Дереккөз: <https://damu.kz/>

2-тарау. «Даму» қорының ағымдағы жай-күйін талдау: ішкі ортаны талдау

1-параграф. Қор қызметінің негізгі бағыттары

44. «Даму» қоры мемлекеттік қолдау құралдарын іске асыратын қаржы агенттігі болып табылады, оның мақсаты қаржылық қолдау көрсету арқылы Қазақстан Республикасында жеке кәсіпкерлікті сапалы дамытуға жәрдемдесу болып табылады. Қор кәсіпкерлер үшін өнімдер мен қызметтердің кең ауқымын ұсынады:

- екінші деңгейдегі банктер, микроқаржы ұйымдары, лизингтік компаниялар және Қор серіктестерінің өзге де заңды тұлғалары арқылы кредит беру бағдарламалары шеңберінде жеңілдікпен кредит беру;
- кредиттер/микрокредиттер/лизингтік мәмілелер бойынша сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау;
- кредиттерге кепілдік беру;
- консультациялық қолдау;
- ақпараттық-талдау материалдарын тарату;
- кәсіпкердің жобасының бағдарламалардың шарттарына сәйкестігін, мақсатты пайдаланылуын және іске асырылуын мониторингтеу.

45. Жұмыс істеп тұрған кәсіпкерлерді мемлекеттік қолдаудың қаржы құралдарымен қамтуды кеңейту мақсатында Қор Даму стратегиясы шеңберінде қолданыстағы бағыттар бойынша жұмысты жалғастырып, тиімділікті арттыру үшін жаңа тәсілдерді дамытып, сондай-ақ жаңа бағыттар мен құралдарды енгізуді жоспарлап отыр.

2-параграф. Бенчмаркинг

46. Даму стратегиясын, сондай-ақ МШОК қолдау бағдарламаларын әзірлеу кезінде «Даму» қоры жергілікті нарықтың ерекшелігін және Қазақстан жағдайында осы тәжірибені қолдану тиімділігін ескере отырып, кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдаудың шетелдік тәжірибесін пайдаланады.

47. 2023 жылы Қор Даму стратегиясын әзірлеу бойынша жұмыстар шеңберінде ұқсас даму институттарының, Оңтүстік Кореяның - Корей кредиттерге кепілдік беру қорының (KODIT) және Корей ШОК және стартаптар агенттігінің (KOSME), АҚШ - АҚШ шағын бизнес әкімшілігінің (SBA), Түркияның – Түркияның шағын және орта кәсіпорындарын дамыту ұйымының (KOSGEB) және Кредиттік-кепілдік қорының (KGF), Сингапурдың - Кәсіпорындарды дамыту жөніндегі мемлекеттік агенттігінің (Enterprise Singapore) қызметіне бірқатар параметрлер: миссиясы мен пайымы, қызметтің стратегиялық бағыттары және бизнесті қолдаудың қолданылатын құралдары бойынша талдау жүргізді.

48. Ашық қолжетімділіктегі соңғы статистикалық деректерге сәйкес жоғарыда аталған елдер ЖІӨ-де ШОБ-тің жоғары үлесіне ие және жалпы алғанда, МШОК осы елдердің экономикасында елеулі рөл атқарады.

2022 жылғы елдер бойынша жалпы статистика				
МШОК, бірлік	1,8 млн	33,2 млн	289 мың	3,2 млн
ЖКС жалпы санынан ШОБ үлесі	97%	99%	99%	99%
МШОК секторында жұмыспен қамтылған халықтың үлесі	46%	46%	71%	74%

елдің ЖІӨ-дегі МШОК үлесі	36,5%	44%	45%	65%
Базалық мөлшерлеме	16,75%	4,75%	1,65%	9%

49. Төменде Қордың және халықаралық аналогтардың қызметіне салыстырмалы талдау келтіріледі.

2022 жылғы елдер бойынша жалпы статистика				
Мемлекеттік органдарда дауыс беру құқығы	—	+	—	+
География	Ішкі	Ішкі және сыртқы	Ішкі және сыртқы	Ішкі және сыртқы
Кепілдік беру	+	+	—	+
Гранттар	—	—	+	+
Субсидиялау	+	—	—	+
Тікелей жеңілдікті қаржыландыру	—	+	+	—
Шартты орналастыру арқылы жеңілдікпен қаржыландыру	+	—	—	—
Венчурлік қаржыландыру	—	+	+	—
Қаржылық емес қолдау	+	+	+	+

АҚШ

50. Мысалы, Америка Құрама Штаттарында ЖІӨ-дегі шағын бизнестің үлесі 44%-ды құрайды. Еркін бәсекеге қабілетті кәсіпкерлікті сақтау үшін, сондай-ақ елдің жалпы экономикасын қолдау және нығайту үшін шағын бизнес кәсіпорындарына көмек көрсетуді, консультация беруді, қолдау мен мүдделерін қорғауды жүзеге асыратын мемлекеттік ұйым «АҚШ Шағын бизнес әкімшілігі» (SBA) болып табылады. SBA (1953 ж.) - қаржылық қолдау, сондай-ақ ірі және несиеге қабілетті корпорациялар/АҚШ Конгресі пайдаланатын капитал нарықтарына қолжетімділігі жоқ кәсіпорындарды басқаруға жәрдемдесу мақсатында құрылған АҚШ Федералдық үкіметінің агенттігі.

51. «АҚШ-тың шағын бизнес әкімшілігі» талданатын ұқсастықтардан қолдау құралдарының кең ауқымымен ерекшеленеді, оның ішінде:

- Қаржы құралдары: банктердің қарыздары бойынша микрокредиттер мен кепілдіктер беру, венчурлік қаржыландыру;
- Қаржылық емес қолдау: 1800-ден астам елді мекендерде ісін жаңа бастаған кәсіпкерлер мен шағын кәсіпорындар үшін тегін консультациялар және жеңілдікпен оқыту; тауарлар мен қызметтерді ұсынуға мемлекеттік мекемелермен келісімшарттар жасасу бойынша қолдау;
- Мемлекеттік органдарда қолдау көрсету: федералдық үкіметтегі шағын бизнестің тәуелсіз дауысы, Реттеудің икемділігі туралы заңның сақталуын бақылаушы, сондай-ақ шағын бизнес бойынша статистикалық деректер мен зерттеулердің көзі болып табылады.

- SBA адвокатурасы Конгресс, Ақ үй, федералдық агенттіктер, федералдық соттар мен штаттардың саясаткерлері алдында шағын бизнестің көзқарастары мен проблемаларын алға тартады.

52. АҚШ-та МШОК облигациялық қарыздары бойынша кепілдік беру бағдарламасы табысты іске асырылып жатқанын атап өту қажет. 2020 жылы тартылған қаражаттың жалпы сомасы 3,7 млрд. АҚШ долларына 7 мың кепілдік берілді.

Дереккөз: <https://www.sba.gov/>

<https://cdn.advocacy.sba.gov/wp-content/uploads/2022/08/30121338/Small-Business-Economic-Profile-US.pdf>

Түркия

53. ШОК дамыту және қолдау жөніндегі әкімшілік (KOSGEB) 1990 жылы Түркияның ШОК-тің экономикадағы рөлі мен тиімділігін арттыру, олардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және экономикалық әзірлемелерге сәйкес өнеркәсіптік интеграцияны іске асыру мақсатында құрылған мемлекеттік мекеме болып табылады.

54. Қолдау мен қызметтер толық тегін және делдалсыз, ал деректер базасында тіркелу, қолдау бағдарламалары мен төлем үдерістеріне өтінімдер беру электрондық үкімет арқылы онлайн жүзеге асырылады.

55. KOSGEB мемлекеттік қолдау шараларының мынадай түрлерін жүзеге асырады:

56. Қаржылық қолдау: гранттар, шығындарды өтеу, төлемді бөліп төлеу, Кредиттік кепілдік беру қоры арқылы кепілдік беру (портфельдік және жеке кепілдік беру) және субсидиялау (ерекшеліктері: ақша қаражатын қолдау өтеусіз беріледі және/немесе пайызсыз бөліп төлеу әрекет етеді).

57. Қаржылық емес қолдау шаралары: оқыту, консалтинг, ғылыми зерттеу жұмысы (жетекші жоғары оқу университеттерімен ынтымақтастық).

58. 1991 жылы құрылған Kredi Garanti Fonu (KGF) коммерциялық емес ұйым болып табылады және кепіл жеткіліксіз болғандықтан кредит ала алмайтын ШОК және басқа да кәсіпорындар үшін кепіл болады.

59. KGF акционерлерінің құрамына TOBB (Түркия палаталары мен тауар биржалары одағы), KOSGEB (Түркияның шағын және орта кәсіпорындарын дамыту ұйымы) және 29 түрік банкі кіреді.

60. Ол өз капиталынан беретін кепілдіктер схемаларымен қатар Қаржы министрлігі және Еуропалық инвестициялық қор (EIF) сияқты басқа да ұйымдар берген гранттар мен қаражат негізінде кепілдіктер береді.

61. 01.01.2023 жылғы жағдай бойынша KGF 694,9 млрд түрік лирі (16,861 трлн тг) сомасына 1,33 млн ШОК субъектісін қолдады.

Дереккөз: <https://www.kosgeb.gov.tr/>

<https://www.kgf.com.tr/>

Сингапур

62. Сингапур экономиканың инновациялық дамуының азиялық моделінің жарқын өкілі болып табылады. Азиялық модель шетелдік инвестициялар мен басқа елдерден жоғары білікті кадрларды тартуға, сондай-ақ инновацияларды қарыз алуға және оларды одан әрі жетілдіруге және әлемдік нарыққа жылжытуға бағытталған.

63. Сингапур экспортқа бағдарланған ел болып табылады, онда 2021 жылы халық саны 5,9 млн болған кезде ЖІӨ \$402,2 млрд-қа тең болды. Бұл ретте жан басына шаққандағы ЖІӨ \$68,2 мың құрады, ал экономикадағы ШОБ үлесі барлық кәсіпорындарға қатысты 99%-ға жетті.

64. Сингапурдың ШОК-ті дамытуды қолдау, мүмкіндіктерді кеңейту, инновациялар, трансформация және интернационализация үшін 2018 жылғы 1 сәуірде International Enterprise Singapore (IE) және SPRING Singapore компанияларының бірігуі нәтижесінде Enterprise Singapore құрылды.

65. Enterprise Singapore Сингапур үкіметінің Сауда және өнеркәсіп министрлігі жанындағы ресми кеңес болып табылады. Агенттік сондай-ақ Сингапурдың сауда және стартаптар

орталығы ретінде өсуін қолдайды, сондай-ақ стандарттау және аккредиттеу жөніндегі ұлттық орган болып қала береді.

66. Enterprise Singapore кредиттеудің мынадай түрлерін ұсынады:

- Жасыл жобаларды қаржыландыру;
- АҚТ қаржыландыру;
- Елде және шетелде негізгі капиталға инвестицияларды қаржыландыру;
- Венчурлік қарыздар мен варранттарды пайдалана отырып, инновациялық кәсіпорындарды қаржыландыру;
- Сауда қажеттіліктерін қаржыландыру;
- Жобалық қаржыландыру (шетелдік);
- Интернационалдандыру мақсатында нысаналы кәсіпорындарды сатып алуды қаржыландыру.

67. Сондай-ақ гранттар беру түрінде қолданыстағы және стартап жобаларды қолдау бар. 2022 жылдың қорытындысы бойынша Enterprise Singapore \$13,1 млрд (6 242 млрд тг) сомаға 18 100 ШОК субъектісін қолдады.

Дереккөз: <https://www.enterprisesg.gov.sg/>
<https://www.singstat.gov.sg/modules/infographics/economy>

3-параграф. «Даму» қоры қызметінің стратегиялық түйінді көрсеткіштерінің орындалуын талдау және SWOT-талдау

68. Қордың бұрынғы Стратегиясы «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ интеграцияланған тиімді даму институтын құру және екі стратегиялық бағытты: 1) Ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп тұрған кәсіпкерлерді қолдау және дамыту; 2) Қордың тұрақты институционалдық дамуы бағыттарын іске асыру жөніндегі міндеттерді орындау үшін қызметтің 13 түйінді көрсеткішін анықтады.

69. Қордың 2019 - 2023 жылдарға арналған даму жоспарын орындау шеңберінде жүргізілген 2022 жылдың қорытындылары бойынша Қордың Даму стратегиясын іске асыру жөніндегі мониторингке сәйкес іс жүзінде қызметтің барлық стратегиялық түйінді көрсеткіштері орындалды:

№	Көрсеткіш	2022 ж. жоспар	2022 ж. факті
1-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ. Ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп тұрған кәсіпкерлерді қолдау және дамыту			
Микро-бизнесті кредиттеуді кеңейту, МҚҰ мен кредиттік серіктестіктерді қолдау құралдарын әзірлеу және іске асыру			
1	Қордың кредиттік портфеліндегі МҚҰ портфелінің үлесі, %	55%	57%
2	Қолдау көрсетілген кәсіпкерлердің жалпы санынан микро және шағын кәсіпкерлердің үлесі, %	87,8%	98,61%
Қордың қаржылық бағдарламаларымен жұмыс істеп тұрған МШОК-тарды қамту үлесін ұлғайту			
3	Нарықтағы жұмыс істеп тұрған МШОК субъектілерінің жалпы санына қаржылық қолдау көрсетілген МШОК субъектілерінің үлесі, %	11,1%	9,51%*
4	Жаңа жобалар мен еңбек өнімділігінің ұлғаюын және өткізу нарықтарының кеңеюін ескере отырып, жұмыс істеп тұрған өндірістерді жаңғырту және кеңейту бойынша жобалардың саны (жыл соңына), бірлік	166 678	172 997
5	Қордың кредиттік портфеліндегі жеке сектордың үлесі, %	95%	99%

6	Қордан қолдау алған кәсіпорындардың түсім көлемі (бір жылда), млрд теңге	6 000	10 787**
Қолдау көрсетілетін МШОК кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруды қамтамасыз ету			
7	Қордың қолдауына ие болған кәсіпкерлік субъектілерінің төленген салықтардың өсімі, млрд теңге	19	28,3**
2-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ. Қордың тұрақты институционалдық дамуы			
Қаржыландырудың қосымша көздерін тарту			
8	Есепті жылғы қарыз алудың жалпы құрылымындағы мемлекеттік емес қарыз алу көздерінің үлесі, %	44,4%	0% * * = (0 теңге/(4,366 млрд теңге * (облигациялар + ЖАО)) * ЖАО-дан қарыз алу лимиті ұлғайды (Холдингтің АПБК 19.12.2022 ж. № 42/22 шешімі)
9	Борыш/Капитал (<i>артық емес</i>)	1,55	1,44
Қызметтің қаржылық нәтижелерінің жоспарланған деңгейіне қол жеткізу			
10	ROA (<i>ең төменгі оң мәннен төмен емес</i>)	11,54%	12,91%
11	Кредиттік портфельдің жалпы активтерден үлесі, % (<i>жоспардан кем емес</i>)	36,33%	40,33%
Бизнес процестерді автоматтандыру			
12	Қордың негізгі бизнес процестерін автоматтандыру, %	100%	100%
Корпоративтік басқару деңгейін арттыру			
13	«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ қызметіне МШОК субъектілерінің сенімі мен қанағаттануын бағалау, %	80%-дан кем емес	91,4%

* «Нарықтағы жұмыс істеп тұрған МШОК субъектілерінің жалпы санына қаржылық қолдау көрсетілген МШОК субъектілерінің үлесі» көрсеткішінің орындалмауы нарықтағы МШОК санының жалпы жыл үшін жоспарланған 1 500 000 бірлік кезінде 31.12.2022 ж. жағдай бойынша 1 818 764 бірлікке дейін күрт өсуіне байланысты. 2022 жылға арналған нарықтағы МШОК жоспарлы саны бойынша көрсеткіш 1 500 000 бірлік 2021 ж. - 1 431 647 * 1,05 себебі өткен жылдардың осы көрсеткішінің ұлғаю коэффициенті шамамен 1,05 болды. Сонымен қатар, 2022 жылы Қор қолдаған МШОК-тің жаңа бірегей жобаларының жоспарланған саны 128,6%-ға орындалды (22 074 бірлікті қолдау жоспарланды, іс жүзінде 28 393 бірлік бірегей жаңа жобаларға қолдау көрсетілді).

** 2022 жылғы алдын ала деректерге сәйкес.

*** «Есепті жылғы қарыз алудың жалпы құрылымындағы мемлекеттік емес қарыз алу көздерінің үлесі» көрсеткішінің орындалмауы есепті кезеңде мемлекеттік емес көздерден қаражат тарту үшін нарықтық жағдайлардың Қор үшін де, сондай-ақ ЕДБ/МҚҰ/ЛК үшін де, өтімділіктің жоғары құнына байланысты тартымды болмауына байланысты ҚРҰБ базалық мөлшерлемені көтеру аясында. Қосымша фактор Қордың контрагенттеріне бос лимиттердің төмендеуі/болмауы болып табылды. Қолданыстағы міндеттемелердің болуына байланысты, сондай-ақ қаржы секторының тұрақсыздығына байланысты ЕДБ/МҚҰ/ЛК-ге еркін лимиттер

төмендеді, бұл өз кезегінде қаражатты орналастыру нұсқаларының санын азайтты. Сонымен қатар, Қор 2022 жылы жергілікті атқарушы органдардан 4,366 млрд теңге көлемінде қаражат тартты.

70. Сыртқы және ішкі ортаны талдау нәтижесінде Қордың күшті және әлсіз жақтары, сондай-ақ төменде берілген бар мүмкіндіктер мен қауіптер анықталды.

S - Күшті жақтары	W - Әлсіз жақтары
<ul style="list-style-type: none"> • Мықты акционердің («Бәйтерек» ҰБХ» АҚ) болуы, Холдингтің ЕҰ-мен өзара тиімді ынтымақтастық • Қордың активтерінің, пайыздық кірістерінің және кірістілігінің өсуі • Тәуелсіз деңгейінде S&P кредиттік рейтингінің болуы • МШОК қолдау бойынша ұзақ тәжірибе • МШОК қолдау шараларының кең ауқымы • Кәсіпкерлерді қолдау құралдарымен жоғары қамтуды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін филиалдардың дамыған өңірлік желісі • Қор МШОК қолдау жөніндегі мемлекеттік бағдарламалардың операторы болып табылады • Қолдаудың реттелген және тиімді тетіктері және оларды іске асырудағы ашықтық • Корпоративтік әлеуметтік жауапкершілікке бағытталуы • Қаржы институттарында жұмыс тәжірибесі бар кәсіби мамандар командасы • МШОК қолдауды жүзеге асыратын шетелдік ұйымдармен көпжылдық серіктестік 	<ul style="list-style-type: none"> • Қордың жеткіліксіз өтімділігі • Микро және шағын кәсіпкерлер үшін Қордың қаржылық қызметтеріне қолжетімділіктің төмендігі • Қызметтің рентабельділігін қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерді әлеуметтік бағытталған коммерциялық емес бағдарламаларды іске асырумен қоса орындау қажеттілігі • Серіктестер банктерінің қаржылық жай-күйінің нашарлау тәуекелі. Нәтижесінде «Даму» қорының кредиттік тәуекелдерінің ықтимал ұлғаюы • Қор штатын ұлғайту жөніндегі шектеулі мүмкіндіктер • Әлеуетті бенефициарлар арасында Қор бағдарламаларының болуы мен тиімділігі туралы жеткіліксіз жария ету.
O - Мүмкіндіктер	T - Қауіптер
<ul style="list-style-type: none"> • МШОК бизнесін құру және жүргізу үшін жағдайларды жақсарту • Жеке инвесторлардың активтерді жекешелендіруі • «Даму» қорының қызметіне жеке инвесторларды тарту және қорландыру көздерін жоспарлы әртараптандыру • Қаржылық қызметтерді алу үшін қолжетімді арналар ұйымдастыру, кәсіпкерлік сауаттылықты арттыру, оның ішінде бизнес саласындағы дағдылар мен «Даму» қорының өнімдері мен қызметтері туралы ақпараттандыру қажеттілігі. • Нарық қажеттіліктеріне жауап беретін МШОК қолдаудың жаңа тиімді құралдарын әзірлеу • Әлем елдерінің ұқсас ұйымдарымен серіктестік қатынастарды кеңейту • Көрші мемлекеттердің саяси тұрақсыздығы 	<ul style="list-style-type: none"> • Ұлттық валютаның әлсіреуі • Мемлекеттік бюджеттен кәсіпкерлікті қолдау жөніндегі қаржылық бағдарламаларға арналған шығыстарды қысқарту • Мемлекеттік қорлануды қысқарту • Контрагенттердің (қаржылық серіктестердің, МШОК) дефолт тәуекелі • Кәсіпкерлікті қолдауды жүзеге асыратын мемлекет қатысатын компанияларға ЖКС сенімінің төмен деңгейі • Кәсіпкерлік мәдениеттің төмен деңгейі • Заңнаманы немесе үкіметтік саясатты өзгерту қолдау көрсету шарттары мен мүмкіндіктеріне әсер етуі мүмкін • Көрші мемлекеттердің саяси тұрақсыздығы

3-тарау. «Даму» қорының миссиясы мен пайымы

71. Қордың 2033 жылға дейінгі миссиясы Қазақстанда микро, шағын және орта кәсіпкерлікті орнықты дамыту мақсатында қолдаудың кешенді және тиімді құралдарын іске асыру болып табылады.

72. Қордың 2033 жылға қарай пайымы - Қазақстандағы микро, шағын және орта кәсіпкерлікті қолдаудың кешенді шараларын қамтамасыз ететін Ұлттық даму институты.

73. Өз миссиясы мен пайымын іске асыру шеңберінде Қор алдында 2033 жылға қарай мынадай негізгі міндеттерге қол жеткізу қажеттілігі тұр:

- 1) Ел экономикасындағы мемлекеттік қатысу үлесін қысқарту:
 - елдегі кепілдік беру құралының негізгі операторы ретінде МШОК-ті қолдаудың Кепілдік қоры ретінде кепілдік беру құралын дамытуға бағытталған қолдаудың жаңа бағдарламаларын әзірлеу және субсидиялау құралын дәйекті қысқарту;
 - мемлекеттік емес қорландыру көздерін, оның ішінде облигациялар («жасыл», «әлеуметтік», «орнықты даму облигациялары» және басқалар) шығару арқылы тарту
 - кәсіпкерлерді қаржылық емес қолдауды дамыту (біліктілікті арттыру, оның ішінде халықаралық қаржы институттары арқылы).
- 2) Орта кәсіпкерлікті белсенді қолдау және шағын кәсіпкерліктің өсуіне жәрдемдесу:
 - экономиканың басым салаларын қолдау;
 - импортты алмастыруға бағытталған тиімді бәсекеге қабілетті жобалар, экспортқа бағдарланған жобалар және еңбек өнімділігін арттыруға арналған жобалар;
 - жаңа жұмыс орындарын құру, салық түсімдерін ұлғайту;
 - өңірлердің ерекшеліктерін (география, экология, халықтың кетуі және т.б.) ескере отырып, нүктелі өңірлік бағдарламаларды ілгерілету мақсатында өңірлермен проактивті жұмыс.
- 3) ҚР қор нарығының өнімдері арқылы, оның ішінде МШОК корпоративтік облигациялары бойынша кепілдіктер беру тетігі және купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау шеңберінде баламалы қолдау құралдарын дамыту.
- 4) Қор кеңсесінің майданын online кеңсеге көшіру мақсатында бизнес процестерді цифрландыру үшін IT & Tech шешімдерін енгізу:
 - бизнес процестерді цифрландыру (жасанды интеллект пен заманауи технологиялар мен құралдарды енгізу арқылы);
 - ecosystem құру, дәстүрлі өңірлік филиалдарды жаңа цифрлық форматқа айналдыру;
 - фронт офистің операциялық қызметін IT платформасына көшіру.
- 5) «ESG» факторларын енгізу және интеграциялау:
 - ESG жобаларының үлесін ұлғайту (жасыл және әлеуметтік жобалар, әйелдер, жастар кәсіпкерлігін қолдау, мүмкіндігі шектеулі кәсіпкерлерді қолдау және т.б.);
 - «ESG» орнықты даму рейтингін арттыру.

74. Осы Стратегияның түйінді міндеттерінің әрқайсысы бойынша 2033 жылға дейінгі нысаналы мәнін айқындай отырып, «Даму» қоры қызметінің стратегиялық түйінді көрсеткіштері көзделген.

75. Жылдық аралық нысаналы мәндері бар іс-шаралардың егжей-тегжейлі жоспары Қордың Директорлар кеңесі бес жылдық кезеңге бекітетін Қорды дамыту жоспары шеңберінде көзделген.

4-тарау. «Даму» қоры қызметінің стратегиялық бағыттары

76. «Даму» қоры қаржы құралдары шеңберінде де (сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау, кредиттерге кепілдік беру, ЕДБ-ге қаражатты шартты орналастыру, микрокредиттеу), сондай-ақ қаржылық емес (кәсіпкерлерді оқыту бағдарламаларын ұйымдастыру, біліктілікті арттыру, оның ішінде халықаралық қаржы институттары арқылы) МШОК субъектілеріне қолдау көрсетеді.

77. Өз миссиясы мен пайымын іске асыру мақсатында «Даму» қоры дамудың екі негізгі стратегиялық бағытына қол жеткізуге шоғырланған:

1. Шағын, шағын және орта кәсіпкерлікті жаңадан бастаған және жұмыс істеп тұрған субъектілерді қолдау және дамыту.

2. «Даму» қорының тұрақты институционалдық дамуы.

№	Стратегиялық бағыттар	Стратегиялық мақсат
1	Микро, шағын және орта кәсіпкерліктің ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп тұрған субъектілерін қолдау және дамыту	Қордың қаржылық бағдарламаларына МШОК-тің қолжетімділігін қамтамасыз ету
		Қолдау көрсетілетін МШОК кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруды қамтамасыз ету
2	«Даму» қорының орнықты институционалдық дамуы	Орнықты даму деңгейін арттыру
		Корпоративтік басқару деңгейін арттыру

1-параграф. 1-стратегиялық бағыт. Микро, шағын және орта кәсіпкерліктің ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп тұрған субъектілерін қолдау және дамыту

78. «Даму» қоры микро, шағын және орта кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау шараларын іске асыру бойынша ұлттық даму институты ретінде кәсіпкерлерді қамтуды кеңейту мақсатында қолданыстағы бағыттар бойынша жұмысты жалғастырады, тиімділікті арттыру үшін жаңа тәсілдерді дамытады, сондай-ақ жаңа бағыттар мен құралдарды енгізуді жоспарлап отыр.

79. Бірінші стратегиялық бағыт шеңберінде Қор өз алдына екі стратегиялық мақсат қояды:

1. Қордың қаржылық бағдарламаларына МШОК-тің қолжетімділігін қамтамасыз ету;

2. Қолдау көрсетілетін МШОК кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруды қамтамасыз ету.

Стратегиялық мақсат - Қордың қаржылық бағдарламаларына МШОК-тің қолжетімділігін қамтамасыз ету

80. Ел кәсіпкерлерін қаржылық және қаржылық емес қолдаудың кешенді шараларын қамтамасыз ететін Ұлттық даму институтының рөліне қол жеткізуден тұратын өзінің пайымдауын іске асыру үшін Қор жеңілдікті кредит беру, сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау, кредиттерге кепілдік беру сияқты қолданыстағы қолдау құралдарын дамытуды жалғастырады, сондай-ақ мемлекеттік қолдаудың қаржылық емес шараларын дамытуды жоспарлайды.

81. Қойылған стратегиялық мақсатқа қол жеткізу шеңберінде Қор мынадай түйінді міндеттерді шешуді жоспарлайды:

1. Нарықта жұмыс істеп тұрған микро, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің жалпы санына қаржылық қолдау көрсетілген микро, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің үлесін ұлғайту

82. Елде кәсіпкерлік секторды қамтуды ұлғайту үшін Қор тұрақты негізде субсидиялау, кепілдік беру, жеңілдікті кредиттеу сияқты мемлекеттік қолдау құралдарының шарттарын қайта

қарау бойынша жұмыс жүргізуде. Бүгінгі таңда мемлекет тарапынан қаржылай қолдау жолға қойылды, экономиканың қолдау тапқан секторлары, сондай-ақ Қор қолдаған кәсіпкерлер саны жыл сайын артып келеді. Мемлекеттің қолдаудың қаржы құралдарына бөлетін бюджеті де жыл сайынғы негізде өсіп келеді.

Қаржыландырудың қосымша көздерін тарту

83. Қазақстанда МШОК дамыту және қаржы ресурстарына қол жеткізуді қамтамасыз ету шеңберінде Қор ел экономикасындағы мемлекеттік қатысу үлесін түбегейлі қысқартуға бағытталған квазимемлекеттік сектордың жаңа моделін құру жолымен квазимемлекеттік сектордың тиімділігі бөлігінде Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарында белгіленген міндетті ескереді.

84. Осыған байланысты, Қор мемлекеттік емес қарыз алу көздерін тарту жөніндегі жұмысты жалғастырады, халықаралық қаржы институттары, инвестициялық қорлар арқылы және капиталдың ішкі және сыртқы нарықтарында облигациялар шығару арқылы жаңа әлеуетті инвесторлармен ынтымақтастық орнататын болады.

85. Бүгінгі таңда Қордың АДБ, ЕҚДБ және ЕИБ сияқты халықаралық қаржы институттарымен жұмыс тәжірибесі аз емес. Сондай-ақ, ресурстарды тарту мақсатында 2020 жылы «Жаңартылатын энергия көздеріне инвестициялау тәуекелдерін азайту» жобасы аясында Қор Қазақстандағы БҰҰ Даму бағдарламасының қолдауымен Қазақстанда алғашқы «жасыл облигациялар» шығарылды. Ал 2021 жылдың қыркүйегінде әлеуметтік облигациялар орналастырылды. Әлеуметтендіру қағидаттарға сәйкестікті тексеруді (International Capital Market Association) «Эксперт РА» Рейтингік Агенттігі» АҚ жүзеге асырды. Қордың облигациялары қазақстандық қор нарығындағы әлеуметтік қағидаттарға сәйкес келетін алғашқы бағалы қағаздар болды.

86. Бұдан басқа, бүгінгі таңда борыштық міндеттемелер нарығында «орнықты даму облигациялары», «орнықты дамуға байланысты облигациялар» және т.б. сияқты құралдардың жаңа түрлері айналымға түсуде.

87. Осыған байланысты, Қор «жасыл» облигациялар шығарудан басқа борыштық міндеттемелердің әлемдік нарығының қажеттіліктері мен үрдістеріне қарай тұрақты облигациялардың әртүрлі түрлерін қолдануды жоққа шығармайды.

88. «Даму» қоры тұрақты даму саласындағы ақпараттың ашықтығын және ашықтығын арттыру жөніндегі өз бағыты шеңберінде ESG қағидаттарына жауап беретін, ұзақ мерзімді ресурстарды тарту үшін қолайлы жағдайлар жасайды және нарықтық қорландырудың неғұрлым қолжетімді көздерін іздестіру бойынша, оның ішінде кредиттік рейтингтің жоғары деңгейін қолдау және орнықты даму рейтингін ұлғайту түрінде өзінің іскерлік беделін арттыру бойынша жұмыс істей отырып, тұрақты негізде жұмыс істеуді жалғастырады.

МШОК қолдаудың Кепілдік Қоры - елдегі кепілдік беру құралының негізгі операторы

89. Кепілдік беру құралын іске асыру шеңберінде Қор ҚР Ұлттық экономика министрлігінің қаржы агенті рөлін атқарады, оның функцияларына:

- кәсіпкерлерге берілетін серіктестердің кредиттері бойынша кепілдік беру сапасына қатысу,
- Бағдарламалар шарттарының орындалуына мониторинг жүргізу.

90. МШОК субъектілерінің кредиттері бойынша ішінара кепілдік беру құралы «БЖК-2020» бағдарламасын іске асыру шеңберінде өз бастауын алады және бүгінгі таңда елдегі кепілдік беру құралының негізгі операторы ретінде МШОК-ті қолдаудың Кепілдік Қорын дамытуға және құруға үлкен әлеуетпен қарқын алады.

91. Қор бизнес-процестерді цифрландыру бойынша жүргізіліп жатқан жұмыс шеңберінде кепілдік беру бойынша өтінімдерді қарау процесін жеделдетіп, қарау мерзімін 10-нан 5 жұмыс күніне дейін қысқартты, бұл жасалатын шарттардың өсімін айтарлықтай арттыруға мүмкіндік берді.

92. 2023 жылғы 1 тамыздағы жағдай бойынша 1 556,9 млрд теңге сомасына кредиттер бойынша 60 350 кепілдік шартына қол қойылды, кепілдіктер сомасы 732,7 млрд теңгені құрады.

93. Мемлекеттік экономикалық саясатты орындау шеңберінде Қор алдына қоятын негізгі міндеттердің бірі - ел экономикасындағы мемлекеттік қатысу үлесін қысқарту, осыған байланысты кепілдік беру құралы қосымша дамитын болады. Қор өз қызметін Кепілдік қоры ретінде жүзеге асыруды жоспарлап отыр, оның мақсаты жеке кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттік және өзге де қаржы ресурстарына қол жеткізуін оңайлату, сондай-ақ жеке кәсіпкерлік субъектілерінің міндеттемелері бойынша кепілдіктер жүйесін дамыту болып табылады. Осы міндетті іске асыру Қорға шағын және орта бизнесті қолдауға қатысуды кеңейтуге, сондай-ақ Кепілдік қоры түрінде қолдаудың тиімді жүйесін құруға мүмкіндік береді.

94. Кепілдік беру құралы МШОК-қа кредиттік ресурстарға қол жеткізуді қамтамасыз ету бойынша талап етілетін өнімдердің бірі болып табылатынын ескере отырып, Қор бұдан әрі де мемлекеттік қолдау бағдарламаларын іске асыру шеңберінде Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігіне кредиттерге кепілдік беру бойынша қаржы агентінің қызметтерін ұсынуды жалғастырады. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігіне қаржы агентінің қызметін ұсыну шеңберінде Қор агроөнеркәсіптік кешен субъектілерінің қарыздарына кепілдік беру құралын іске асыруды жалғастырады.

95. Бұдан басқа, кәсіпкерлерге мемлекеттік бағдарламалардың талаптарына сәйкес келмейтін қолдау көрсету мақсатында Қор банктік кредиттер бойынша жеткілікті қамтамасыз етуі жоқ кәсіпкерлік субъектілерін банктік қаржыландыруға қол жеткізуді ұсыну үшін әзірленген «Даму-Оптима» кепілдік беру жеке бағдарламасын іске асыруды жалғастырады.

Сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау

96. Сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау - бұл мемлекет кәсіпкердің кредит/микрокредит/лизингтік мәмілелер бойынша сыйақы төлеу жөніндегі шығыстарын өтеусіз және қайтарымсыз негізде ішінара өтеу үшін пайдаланатын қаржылық қолдау құралы.

97. Осы құралды іске асыру шеңберінде Қор функцияларына мыналар кіретін қаржы агентінің рөлін орындайды:

- түпкілікті қарыз алушылардың кредиттері/микрокредиттері/лизингтік мәмілелері бойынша сыйақының (пайыздық мөлшерлеменің) бір бөлігін субсидиялау үшін серіктес қатысушыларға қаражат аудару;
- Бағдарламалар шарттарының орындалуына мониторинг жүргізу.

98. Қаржы агентінің функцияларын орындау ҚР Ұлттық экономика министрлігі мен Қор арасындағы шарт негізінде жүзеге асырылады, оған сәйкес Қордың қызметтеріне ақы төленеді.

99. Іске асыру басталған сәттен бастап субсидиялау құралы кәсіпкерлер арасында үлкен танымалдылыққа ие болды және экономиканың басым секторларына кредиттер/лизингтік мәмілелерді тарту тұрғысынан тиімділікті көрсетті, сондай-ақ ел кәсіпкерлерінің қаржы ресурстарына қолжетімділігін едәуір арттырды.

Бизнесті қолдаудың бірыңғай кешенді жоспарын әзірлеу

100. 2023 жылғы 01 қыркүйектегі «Әділ Қазақстанның экономикалық бағыты» атты халыққа Жолдауына сәйкес Президент Қ.Қ.Тоқаев 2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жоба мен «Қарапайым заттар экономикасы» шағын және орта кәсіпкерлікті қолдаудың кешенді бағдарламасына біріктіруді тапсырды.

101. Осыған байланысты, Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі «Даму» қорын қолдау құралдары арқылы «Бизнестің жол картасы» кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасын іске асыру арқылы бизнесті қолдаудың бірыңғай кешенді жоспарын әзірлеуге бастамашылық етуді жоспарлап отыр. Бағдарламаның мақсаты 2030 жылға қарай ЖІӨ-дегі ШОБ үлесін 40%-ға дейін ұлғайту, экспортқа бағдарланған, бәсекеге қабілетті, импортты алмастыратын салаларды дамыту, жаңа жұмыс орындарын құру, экономиканы әртараптандыру болып табылады.

102. «Бизнестің жол картасы» кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасын 2021-2025 жылдарға арналған Кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жобаны және Басым жобаларға кредит беру және қаржылық лизинг тетігін біріктіру арқылы іске асыру жоспарланып отыр, бұл ірі бизнес субъектілері үшін кредиттің ең жоғары сомасын шектеу есебінен бюджетті қысқартуға, бизнесті қолдаудың ұқсас құралдары бар бағдарламаларды қысқартуға, өңдеуші өнеркәсіпте қолдау көрсетілетін кәсіпкерлер санын ұлғайтуға және шағын бизнес субъектілерін орта бизнеске көшуге ынталандыруға мүмкіндік береді.

103. Бизнестің жол картасы кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасы нысаналы сегменттер мен қолдау шараларына байланысты алты бағытты көздейді:

I бағыт - микрокәсіпкерлік, микро және шағын кәсіпкерлік субъектілеріне портфельдік субсидиялауды/кепілдік беруді көздейді;

II бағыт - шағын және орта кәсіпкерлік, оның ішінде «ESG» жобаларды іске асыру экономиканың басым секторларындағы шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің жобалары бойынша (оның ішінде тамақ өнімдерін, киім, жиһаз, құрылыс материалдарын, автомобильдерді өндіру, көлік және қоймалау, туризм, телекоммуникациялар, қойма үй-жайларын, жеңіл автомобильдерді жалға беру, білім беру, денсаулық сақтау және басқа) субсидиялау және кепілдік беру құралдарын беруді көздейді;

III бағыт - шағын, орта және ірі кәсіпкерлік экономиканың басым секторларындағы шағын, орта және ірі кәсіпкерлік субъектілерінің жобалары бойынша субсидиялау және кепілдік беру құралдарын беруді көздейді;

IV бағыт - моно- және шағын қалалар, ауылдық елді мекендер, салалық шектеулерсіз республикалық маңызы бар қалаларды/облыс орталықтарын қоспағанда, елді мекендерде, оның ішінде моно және шағын қалаларда, ауылдық елді мекендерде іске асырылатын жобалар бойынша субсидиялау және кепілдік беру құралдарын ұсынуды болжайды;

V бағыт - әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілері Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің 232-1-бабында көзделген әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің: әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің тізіліміне енгізілген дара кәсіпкерлер мен заңды тұлғалардың (ірі кәсіпкерлік субъектілерін қоспағанда) жобалары бойынша субсидиялау және кепілдік беру құралдарын ұсынуды болжайды;

VI бағыт - қор биржасы шеңберінде қолдау KASE және АХҚО алаңдарында жеке және институционалдық инвесторлардың қаражаты есебінен МШОК субъектілерін қаржыландырудың баламалы арнасын құру мақсатында кәсіпкерлік субъектілері шығарған облигациялар бойынша купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау және кепілдік беру құралдарын ұсынуды көздейді.

104. Бағдарлама кепілдік беру құралын жеке кәсіпкерлік субъектісі үшін кепілдіктердің ақылы болуын белгілеу есебінен нарықтық жағдайға көшіруді жоспарлап отыр, бұл бюджет қаражатына тәуелділікті азайтуға мүмкіндік береді, бұл ретте кепілдіктің ең жоғары мөлшерін 3,5 млрд теңгеге дейін ұлғайту жоспарлануда.

105. Нәтижесінде осы шаралар Бағдарламаны іске асырудың тиімділігін қамтамасыз ету және бюджет қаражатын пайдалану мақсатында мемлекеттік қолдау алатын кәсіпкерлік субъектілерінің оларды орындауы үшін қарсы міндеттемелерді белгілеу арқылы республикалық бюджетке қысымды төмендете отырып, мемлекеттік қаражаттың айналымдылығын арттыруға мүмкіндік береді.

ҚР қор нарығының өнімдері арқылы қолдаудың баламалы құралдарын дамыту

106. Шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының «Облигациялар бойынша кепілдіктер беру тетігін жетілдіру және ШОК борыштық бағалы қағаздар бойынша купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау критерийлерін қайта қарау» 1-бағытының 20-тармағында белгіленген іс-шара шеңберінде 2030 жылға қарай ЖІӨ-дегі ШОК үлесіне қол жеткізу бөлігінде нысаналы индикаторға қол жеткізу бойынша, сондай-ақ қор нарығының құралдарын дамыту және 2022 жылы Қор жеке және институционалдық инвесторлардың қаражаты есебінен шағын және орта

бизнес субъектілерін қаржыландырудың баламалы арнасын қалыптастыру мақсатында мынадай іс-шаралар өткізді:

- *облигациялар бойынша кепілдіктер беру тетігі бөлігінде* ҚР Үкіметінің № 1060 Қаулысына 02 жылғы 2022 ақпандағы № 43 өзгерістер енгізілді: кәсіпкерлік субъектілерінің шығарылатын корпоративтік облигациялар бойынша ішінара кепілдік беру тетігі бекітілді. Бұл тетікті Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі (ҚНРДА), «Қазақстан қор биржасы» АҚ (бұдан әрі - KASE)/«Астана» халықаралық қаржы орталығы (бұдан әрі - АХҚО) бірлесіп әзірледі, оның мақсаты жеке және институционалдық инвесторлардың қаражаты есебінен орта бизнес субъектілерін қаржыландырудың баламалы арнасын қалыптастыру болып табылады, бұл Қазақстандағы қор нарығы құралдарының дамуына және ШОКС көбірек дамуына ықпал етеді, кепілдік беру құралы KASE/АХҚО алаңында шығарылатын кәсіпкерлік субъектілерінің корпоративтік облигациялары бойынша ұсынылатын болады.

- *ШОК борыштық бағалы қағаздар бойынша купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау бөлігінде* ҚР Үкіметінің № 1060 қаулысына 2022 жылғы 19 шілдедегі № 505 және 2023 жылғы 31 қаңтардағы № 64 қаулылармен өзгерістер енгізілді: купондық сыйақы мөлшерлемесінің субсидияланатын бөлігінің мөлшері ұлғайтылды, облигациялар бойынша қамтамасыз етудің болуы бойынша талап алынып тасталды, облигациялар шығару жөніндегі өкілеттіктері кеңейтілді, исламдық бағалы қағаздарды субсидиялау көзделген.

107. Аталған қолдау шаралары Қазақстанда қор нарығы құралдарын дамытуға ықпал ететін болады, бұл ел экономикасы үшін маңызды болып табылады, өйткені кәсіпорындардың өсуіне, инвестициялар тартуға, қаржылық қызметтерді дамытуға және экономикалық өзара іс-қимылда ашықтық пен тиімділікті қамтамасыз етуге ықпал ететін болады.

ЕДБ, МҚҰ және ДБ арқылы МШОК субъектілерін қаржыландыру

108. Қаражатты шартты орналастыру бағдарламасы Қазақстанда МШОК субъектілерін қаржылық қолдау жөніндегі мемлекеттік саясатты іске асыру құралдарының бірі болып табылады.

109. Бұл құрал Қордың МШОК субъектілеріне кейіннен кредит беру үшін белгілі бір (нысаналы және шектеу) шарттарда серіктестерге қаржы ресурстарын (қорландыруды) беру жолымен іске асырылады. Бұл ретте серіктестермен жұмыс істеудің негізгі қағидаттарының бірі олардың ішкі рәсімдеріне және Қор тарапынан кредиттік процеске араласпау саясаты, сондай-ақ қабылданған шешімдердің тәуекелдері үшін олардың толық жауапкершілігі болып табылады. МШОК субъектілерін қаржыландыру Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынған қызметті қоспағанда, көбінесе қызмет түрлерін шектеусіз жүзеге асырылады.

110. 2010 жылға дейін «Даму» қорының бағдарламаларына қатысушылардың басым бөлігі жеңілдікті кредиттеу құралдары шеңберінде қаржылық қолдауға ие болды. Қорды қаржыландырудың қолжетімділік дәрежесін ұлғайту үшін қаражатты шартты орналастыру бағдарламаларын енгізуге қарай шектеу талаптарын, атап айтқанда, түпкілікті қарыз алушылар (ШОКС) үшін ең жоғары сыйақы мөлшерлемесі бойынша жоспарлы түрде енгізу жүргізілді. 2017-2020 жылдары «Еңбек» бағдарламасы, Азия даму банкінің қатысуымен қаржыландыру 4 транш, Даму-Микро, исламдық қаржыландыру қағидаттарында қорландыру және т.б. сияқты микро және шағын кәсіпорындарды қаржыландыруға бағдарланған қаражатты шартты орналастырудың бірқатар жаңа бағдарламалары енгізілді.

111. 2010-2023 жылдар аралығындағы кезеңде шартты орналастыру құралы арқылы 73 млрд теңгеден астам сомаға 2 505 мыңнан астам қарыз алушы қаржыландырылды.

112. Қаржы институттарында қаражатты шартты орналастыру бағдарламаларын одан әрі іске асыру ЕДБ, МҚҰ, ЛК қосымша қорландыру және сыйақы мөлшерлемесінің мөлшері бойынша шектеу шарттарын белгілеу арқылы МШОК субъектілерінің кредит ресурстарына қол жеткізу дәрежесін арттыруға, сондай-ақ өңірлік және салалық бөліністерде кредиттерді бөлу сәйкессіздігін қысқартуға ықпал ететін болады.

113. Шартты орналастыру бағдарламаларын іске асыру үшін қаражаттың көздері Қордың меншікті қаражаты да, жергілікті атқарушы органдар мен халықаралық қаржы институттарынан тартылған да болады.

114. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражаты шеңберінде Қор Президент Қ.К. Тоқаевтың 2023 жылғы 01 қыркүйектегі «Әділ Қазақстанның экономикалық бағыты» атты халыққа жолдауына сәйкес ШОКС одан әрі кредиттеу үшін ЕДБ-ге қаражатты шартты түрде орналастыруды жалғастыратын болады: «Сонымен қатар, Қор қаражатының бір бөлігін қазірдің өзінде Қазақстанның болашағының келбетін анықтайтын стратегиялық жобаларды қаржыландыру мақсатында пайдалануға болады. Ұлттық қор бірқатар ірі жобаларды қаржыландырып жатыр. Бірақ бізге жобаларды іріктеу кезінде жүйелілік жетіспейді. Сондықтан Ұлттық қордан әрбір теңге елеулі қайтарым әкелуі үшін келіп түсетін ұсыныстардың жан-жақты сараптамасын қамтамасыз ету талап етіледі.»

115. МШОК-ті Қордың қаржылық бағдарламаларымен қамтудың, оның ішінде қаражатты шартты орналастыру құралдарын дамытудың жоспарланған деңгейіне қол жеткізу шеңберінде Қор жеңілдікті кредит беру өнімдерінің желісін кеңейтуді жалғастырады:

- ЕДБ/МҚҰ/ЛК арқылы қаржыландыру,
- лизингтік мәмілелерді қаржыландыру;
- МҚҰ-на қаражатты орналастыру бағдарламалары арқылы микроқаржы секторын дамыту;
- Қор тарапынан ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп жатқан кәсіпкерлерді қолдаумен қамтуды кеңейту мақсатында франчайзингтік және факторингтік мәмілелерді қаржыландыру;
- бағдарламаға қатысушы әлеуетті контрагенттерге қаражат бөлу арқылы исламдық қаржыландыру бағдарламасын дамыту;
- әйелдерге кәсіпкерлерді жеңілдікті кредиттеу бағдарламасын әзірлеу және іске асыру.

116. Қордың осы жұмысының нәтижелері мынадай ҚТК-пен өлшенетін болады:

- 2033 жылға қарай нарықтағы жұмыс істеп тұрған МШОК субъектілерінің жалпы санына қаржылық қолдау көрсетілген МШОК субъектілерінің үлесі 5,3%.

2. Қолдау тапқан кәсіпкерлердің жалпы санынан орта кәсіпкерлердің үлесін ұлғайту

117. Мемлекет басшысының 2023 жылғы 29 наурыздағы VIII шақырылымдағы ҚР Парламентінің бірінші сессиясының ашылуында берген «Салық заңнамасын, Кәсіпкерлік кодексін, мемлекеттік қолдау жүйесін және басқа да шараларды жетілдіру арқылы орта кәсіпкерлікті дамыту бойынша жаңа кешенді тәсілдерді әзірлеу» тапсырмасына, сондай-ақ Мемлекет басшысының 2023 жылғы 01 қыркүйектегі «Әділ Қазақстанның экономикалық бағыты» атты халыққа Жолдауына сәйкес: «Соңғы жылдары қабылданған шаралар шағын және ірі бизнестің тұрақты өсуін қамтамасыз етті. Алайда орта кәсіпкерліктің даму қарқыны жеткіліксіз. Жаңа экономикалық модельге сәтті көшу үшін оны іс жүзінде «қолмен» көтеруге тура келеді».

118. ҚР-да 2030 жылға дейінгі шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту тұжырымдамасында келтірілген талдау көрсеткендей: шағын кәсіпорындар ЖІӨ-ге қосқан үлесі және өнім шығарудың орташа көлемі тұрғысынан жаңа сапалы жұмыс орындарын құру міндетін шеше алмайды, орта кәсіпорындардың экономикалық тиімділігі шағын кәсіпорындардың көрсеткіштерінен айтарлықтай асып түседі. Шағын кәсіпкерліктің жұмыс істеп тұрған субъектілерінің саны және шағын кәсіпкерліктегі жұмыспен қамту өсудің озық қарқынын көрсетеді.

119. Осыған байланысты, өсу әлеуеті бар және одан әрі өсуге ұмтылатын кәсіпкерлерге басым қолдау көрсету қажеттілігі туындайды.

120. Кәсіпкерлікті дамытудың әзірленіп жатқан «Бизнестің жол картасы» бағдарламасы шеңберінде «экономикалық лифт» жүйесі бойынша мемлекеттік қолдауды кеңейтумен қамтамасыз етілетін шағын бизнес субъектілерінің орта деңгейге көшуін ынталандыру негізгі міндеттердің бірі болып табылады. Шағын бизнес субъектілерінің қолдау тапқан жобаларына

шағын бизнестен орта бизнеске көшуге 3 жыл өткеннен кейін растау туралы талап көзделеді. Осылайша, ұсынылып отырған мемлекеттік қолдау шаралары бизнесті ірілендіруге ынталандыруға мүмкіндік береді, бұл бәсекелестік ортаны қалыптастырады, сондай-ақ әлеуметтік жүктемені азайтады, жұмыс орындарын ұлғайтады, халық табысының өсуіне және жаңа форматтағы кәсіпкерлерді қалыптастыруға ықпал етеді.

121. Орта бизнесті мемлекеттік қолдаудың жоғарыда көрсетілген шараларын іске асыру ҚР-да 2030 жылға дейінгі Шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспарының 2-бағытында белгіленген «2030 жылға қарай ЖІӨ-дегі орта компаниялардың үлесі = 20%» нысаналы индикаторына қол жеткізуге ықпал ететін болады.

122. Қордың осы жұмысының нәтижелері мынадай ПҚМ-пен өлшенетін болады:

- 2033 жылға қарай қолдау тапқан кәсіпкерлердің жалпы санынан орта кәсіпкерлер субъектілерінің үлесі 5%-ды құрайды.

Стратегиялық мақсат - Қолдау көрсетілетін МШОК кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруды қамтамасыз ету

123. «Даму» қоры микро, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін мемлекеттік қаржылық қолдау шараларының негізгі операторы ретінде «Даму» қоры іске асыратын бағдарламаларға қатысушылардың тиімділігін арттыру бойынша талаптарды енгізу мәселелеріне назар аударады.

124. Мемлекеттік қаржылық қолдау шараларын көрсетудің тиімділігін арттыру мақсатында «Даму» қорының қолдауын алған МШОК субъектілерінің қолдау көрсетілетін жобаларының тиімділігін қамтамасыз ету үшін қарсы міндеттемелер - іске асырылып жатқан бағдарламалардан әлеуметтік экономикалық тиімділік бойынша талаптар: жаңа жұмыс орындарын сақтау және құру, сондай-ақ бюджетке төленетін салықтар көлемінің өсуі жөніндегі талаптар енгізілді.

125. «Даму» қоры бағдарламаларға қатысушылардың тиімділігін мониторингтеу мақсатында 2014 жылы Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитетімен Өзара іс-қимыл туралы меморандумға қол қойды. Осы меморандум шеңберінде қолдау алған МШОКС салық құпиясын жария ету туралы келісімдердің өтініштері негізінде Қор тұрақты мерзімді негізде салық төлемдері, жылдық жиынтық кіріс, жұмыскерлердің зейнетақы және әлеуметтік аударымдары, жұмыс орындарының саны бойынша деректер алады.

126. Мемлекеттік қолдау қазақстандық бизнесті кеңейтуге және дамытуға айтарлықтай көмек көрсетеді. Осы тұрғыдан алғанда, МШОК ел экономикасын дамыту, азаматтарды әлеуметтік қамсыздандыруды жақсарту үшін қарқынды өсімді көрсетуі тиіс.

Мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру шеңберінде қаражатты мақсатты пайдалану мониторингі

127. Қор бюджет қаражатын тиімді пайдалану мақсатында МШОК-ті қолдаудың мемлекеттік және меншікті бағдарламаларының негізгі операторы бола отырып, сондай-ақ:

- мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде кәсіпкердің қарызды мақсатты пайдалануына мониторингті;
- кәсіпкердің төлем тәртібінің мониторингін;
- кәсіпкердің жобасының іске асырылу мониторингін;
- кәсіпкердің жобасының қолдау көрсетілген бағдарламалар шарттарына сәйкестігіне мониторингті жүзеге асырады.

Мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру шеңберіндегі мониторинг нәтижелері

128. Бюджет қаражатын пайдалану мониторингін оңтайландыру мақсатында Қор берілген алгоритм бойынша фото және бейнетіркеуі бар мобильді қосымшаны пайдалана отырып объектілерді/активтерді/жобаны іске асыру орнын/қаражатты мақсатты пайдалануды тексеруге мүмкіндік беретін көп функционалды бағдарламалық кешен әзірледі.

129. Қордың осы жұмысының нәтижелері мынадай ҚТК-термен өлшенетін болады:

- Қордың қолдауын алған кәсіпорындардың түсім көлемі (бір жылда). Аталған көрсеткіш аясында 2033 жылы кәсіпорындардың жиынтық кірісінің сомасын 13 000 млрд теңгеге дейін жеткізу жоспарлануда.

- Қордың қолдауына ие болған кәсіпкерлік субъектілерінің төленген салықтардың өсімін 2033 жылға қарай 85 млрд теңгеге дейін жеткізу.

- 2033 жылға қарай «Даму» қорының қолдауына ие болған кәсіпкерлік субъектілері құрған жұмыс орындары (бір жылда) 9 600 бірлік.

2-параграф. 2-стратегиялық бағыт. «Даму» қорының орнықты институционалдық дамуы

130. Орнықты институционалдық даму - мемлекет, жеке сектор және азаматтар арасындағы қатынастарда болжамдылық пен сенімді қамтамасыз ете отырып, орнықты негізде белгілі бір мақсаттарға қол жеткізу үшін адами, материалдық және қаржы ресурстарын бөлу және пайдалану арқылы институттарды құру және нығайту процесі.

131. Орнықты институционалдық даму экономикалық даму, әлеуметтік прогресс және саяси тұрақтылық үшін негіз береді, бұл қоғам мен тұтастай алғанда экономиканың орнықты дамуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ол кәсіпкерлік, инновациялар, әлеуметтік әділдік және экологиялық тұрақтылық үшін қолайлы орта құруға көмектеседі.

132. Әлемнің дамыған елдері даму институттары арқылы әлеуметтік маңызды нәтижелерге қол жеткізу үшін негіз қалаушы болып табылатын қаржылық қолдау көрсету кезінде экологиялық және әлеуметтік аспектілерге көбірек назар аудара отырып, өз экономикаларының орнықты дамуына ықпал етуге ұмтылады.

133. Президент Қ.К.Тоқаев 2023 жылғы 01 қыркүйектегі «Әділ Қазақстанның экономикалық бағыты» атты халыққа жолдауында: «Жетекші экономикалар үшін «жасыл» қаржыны тарту барған сайын өзекті болып отыр. Соңғы жеті жылда әлемде екі жарым триллион доллардан астам қаржы «жасыл» облигацияларға жіберілді. ESG қағидаттары қысқа мерзімде қаржы ұйымдарының стандартты практикасына айналды.»

134. «Даму» қоры Қазақстанда және оның өңірлерінде кәсіпкерлікті қаржылық қолдаудың мемлекеттік кешенді шараларын іске асыратын әлеуметтік жауапты ұйым ретінде өз қызметі шеңберінде экологиялық, әлеуметтік және корпоративтік міндеттерді (Environmental, Social and Corporate Governance, ESG) шешуге тартылған. Қор корпоративтік және әлеуметтік жауапкершілік, орнықты даму, экологиялық және гендерлік саясат саласындағы өзінің ішкі нормативтік құжаттарын жетілдіре отырып, үздік тәжірибелерді енгізе отырып, орнықты даму жөніндегі бастамаларды белсенді қолдауға ұмтылады.

135. Қор ESG-ға жылдық есептің құрамындағы ақпаратты Есептілік жөніндегі жаһандық бастаманың (Global Reporting Initiative, GRI) ақпаратты ашу жөніндегі халықаралық стандарттың қағидаттарына және листингтік компаниялардың жылдық есебіндегі ақпаратты ашу жөніндегі KASE талаптарына сәйкес ашады.

136. Қордағы орнықты даму ұзақ мерзімді кезеңде экономикалық, экологиялық және әлеуметтік үш құрамдас бөліктің келісілуін қамтамасыз етеді.

137. Экономикалық құрауыш Қордың қызметін оның қызметінің табыстылығына, Жалғыз акционер мен инвесторлардың мүдделерін қамтамасыз етуге, процестердің тиімділігін арттыруға, неғұрлым жетілдірілген технологияларды құру мен дамытудағы инвестициялардың өсуіне бағыттайды.

138. Экологиялық құрауыш биологиялық және физикалық табиғи жүйелерге әсерді барынша азайтуға, шектеулі ресурстарды оңтайлы пайдалануға, экологиялық таза, энергия және материал үнемдейтін технологияларды қолдануға ықпал етеді.

139. Әлеуметтік құрауыш еңбек қауіпсіздігін қамтамасыз ету және жұмыскерлердің денсаулығын сақтау, жұмыскерлердің құқықтарын әділ сыйақы және сақтау, персоналды жеке дамыту, персонал үшін әлеуметтік бағдарламаларды іске асыру, жаңа жұмыс орындарын құру, демеушілік және қайырымдылық, экологиялық және білім беру акцияларын өткізу сияқты әлеуметтік жауапкершілік қағидаттарына бағдарланған.

140. Ішкі бағалау шеңберінде «Даму» қоры бүгінгі таңда орнықты даму саласындағы бастамаларды жетілдіруді және қол жеткізуді жалғастыра отырып, өз қызметінде БҰҰ-ның орнықты дамуының 17 мақсатының 14-ін ескереді:

1 және 2-мақсаттар: Кедейшілік пен ашаршылықты жою

- Қор ҰОС ардагерлеріне, еңбек ардагерлеріне және соғыс балаларына үнемі қайырымдылық көмек көрсетеді. Қор Холдинг ұйымдастыратын жыл сайынғы қайырымдылық жәрмеңкесіне қатысады. Қор көп балалы, тұрмысы төмен отбасыларға атаулы көмек, сондай-ақ жеке қорлар мен жеке тұлғалардың келіп түскен өтініштеріне сәйкес қайырымдылық көмек пен қолдаудың басқа да түрлерін тұрақты түрде көрсетеді.

3-мақсат: Жақсы денсаулық пен әл-ауқатты арттыру

- Экономиканың COVID-19-дан зардап шеккен секторларын қолдау бойынша іс-шаралар шеңберінде 2021 жылдың қыркүйегінде «Даму» қоры KASE алаңында 1 млрд теңге сомасына дебюттік әлеуметтік облигациялар шығаруды жүзеге асырды;

- Қорда еңбекті қорғау бөлігінде жұмыс процесін ұйымдастыру жұмыскерлердің қорғалу жай-күйінің деңгейін арттыруға, қауіпсіз еңбек жағдайларын жасауға және жұмыскерлердің денсаулығын сақтауға, қауіпсіздік мәдениетін жүйелі түрде енгізуге және жазатайым оқиғаларға жол бермеуге бағытталған;

- Қор жұмыскерлері жыл сайынғы негізде «Донор күні» акциясына қатысады, сол арқылы басқа адамдардың денсаулығы мен өмір сүру ұзақтығына өздерінің бірегей үлестерін қосады;

- Қор жұмыскерлерінің өмірі мен денсаулығын сақтау қаупін азайту мақсатында тегін медициналық сақтандыру ұсынылады және жыл сайынғы медициналық тексерулер жұмыстан қол үзбей өткізіледі. Сонымен қатар, ӨРВИ мен тұмаудың алдын алу мақсатында маусымдық вакциналау ұйымдастырылады.

4-мақсат: Сапалы білім беру

Қор жұмыскерлерін оқыту жоспарына сәйкес жұмыскерлерді оқыту және кәсіби дамыту бойынша жұмыстар тұрақты негізде жүргізіледі. Қордың лайықты уәждеме мен сыйақымен қамтамасыз ете отырып, кадр резерві болады. 2022 жылы 446 жұмыскер оқудан өтті.

5-мақсат: Гендерлік теңдік

- Әйелдер кәсіпкерлігін дамытуды ынталандыру Мемлекет басшысы айқындаған мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев атап өткендей, отбасы институтымен қатар әйелдер кәсіпкерлігін қолдау, көп балалы аналар, гендерлік теңгерімді қамтамасыз ету - мемлекеттік саясаттың маңызды басымдықтары болып табылады. Осыған байланысты Қор тең жұмыс жағдайлары мен мансаптық мүмкіндіктер жасауға ұмтылады және гендерлік, этникалық немесе өзге де кемсітушілікке жол бермейді. «Даму» қорының гендерлік саясаты енгізілді.

- Соңғы онжылдықта Қор кәсіпкерлердің әйелдерін қолдау бойынша бірқатар бағдарламаларды іске асырды, 01.01.2023 жылғы жағдайы бойынша Қор 2 382 млрд теңге сомасына 85,0 мың әйелдер кәсіпкерлігі жобасына қолдау көрсетті, оның ішінде: Еуропа Қайта Құру және Даму Банкімен ынтымақтастықта «Бизнестегі әйелдер» бағдарламасы (іске асыру кезеңі 2015 - 2021 жылдар), ҚР Үкіметі, Азия Даму Банкі және «Даму» қоры арасындағы келісім

шеңберінде МШОКС, оның ішінде әйелдерді кәсіпкерлерді қаржыландыру жөніндегі бағдарлама (іске асыру кезеңі 2011 - 2020 жылдар), сондай-ақ Қордың «Әйелдер кәсіпкерлігіне кейіннен микрокредит беру үшін ЕДБ-ге қаражатты шартты орналастыру бағдарламасы» атты өзіндік бағдарламасы (іске асыру кезеңі 2009 - 2018 жылдар). Қор көрсеткен мемлекеттік қолдау шараларының арқасында әйелдер Қордың барлық бағдарламалары шеңберінде қаржылық қолдау алған кәсіпкерлердің жалпы санының 46% үлесін алады.

6-мақсат: Таза су және санитария

«Жасыл кеңсе» тұжырымдамасы шеңберінде Қор барлығына су ресурстарын ұтымды пайдалану мәдениетін және санитарияны арттыру бойынша жұмыс жүргізуде, оның ішінде Қор жұмыскерлерді таза ауыз сумен, сондай-ақ санитария заттарымен (санитайзерлер, сабындар, сулықтар және басқалар) қамтамасыз етеді.

7-мақсат: Қымбат емес және таза энергия

2020 жылы Қор «Жаңартылатын энергия көздеріне инвестициялау тәуекелдерін азайту» жобасы шеңберінде БҰҰДБ қолдауымен Астана халықаралық қаржы орталығы (АІХ) қор биржасының алаңында «жасыл» облигацияларды 200 млн теңгеге дебюттік орналастыруды жүзеге асырды. Шығарылым International Capital Market Association (ICMA) қағидаттарына сәйкес жүзеге асырылды. Бұл үшін 2021 жылдың сәуірінде Қор Climate Bonds Initiative халықаралық ұйымының «Жасыл» нарық пионері» номинациясында беделді сыйлығымен марапатталды.

8-мақсат: Лайықты жұмыс және экономикалық өсім

- Қор іске асыратын мемлекеттік қолдау шаралары (сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау, кредиттер бойынша кепілдік беру және жеңілдетілген кредит беру) қолданыстағы жұмыс орындарын қолдау және жаңа тұрақты жұмыс орындарын құру, отандық кәсіпорындар өндірісінің деңгейін ұлғайту және қаржыландырудың барынша қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін микро, шағын және орта кәсіпкерлікті ынталандыруға бағытталған.

- Ішкі кадр саясаты аясында Қор барлық жұмыскерлер үшін сенімді және қауіпсіз жұмыс жағдайларын қамтамасыз ете отырып, бәсекелестік еңбек жағдайларын жасауға ұмтылады.

9-мақсат: Индустрияландыру, инновациялар және инфрақұрылым

- Қор экономиканың басым салаларында, оның ішінде өңдеу, өңдеу өнеркәсібі, медицина, оқыту, туризм және т.б. салаларда микро, шағын және орта кәсіпкерлерді қолдауды жүзеге асырады.

- Қор жыл сайынғы негізде мемлекеттік қолдауға ие болған қазақстандық өндірушілердің «ULTYUQ ÖNİM» көрмесін өткізеді, ол қазақстандық тауар өндірушілерді біріктіру үшін тиімді тұғырнама болып табылады, қатысушыларға өнімдер мен қызметтердің сапасын арттыруда жоғары нәтижелерге қол жеткізу үшін отандық өнімдерді өндіру, өңдеу және ілгерілету саласында тәжірибе алмасуға бірегей мүмкіндік береді.

10-мақсат: Теңсіздікті азайту

Мүмкіндіктер теңдігін құру және қамтамасыз ету мақсатында Қор әлеуметтік және жастар кәсіпкерлігін қолдау құралдарын әзірлейді.

Қордың белсенді өміріне физикалық дамуында қиындықтары бар, оның ішінде мүгедектігі немесе ментальды ерекшеліктері бар адамдарды қолдау және енгізу мақсатында Қор жұмыскерлерінің жалпы штат санында мүгедектігі бар жұмыскерлер бар.

11-мақсат: Орнықты қалалар мен елді мекендер

«Даму» қоры Қазақстандағы БҰҰ Даму бағдарламасымен және ҚР Үкіметімен бірлесіп Жаһандық экологиялық қордың (ЖЭҚ) қаржылық қолдауымен «Төмен көміртекті даму үшін тұрақты қалалар» жобасы бойынша жұмыс істейді, оның аясында 2017 жылы Қор БҰҰДБ-мен келісімге қол қойды. Жобаның мақсаты - қалалық инфрақұрылымның энергия тиімділігін қолдау және дамыту және МШОК кредиттері бойынша сыйақы мөлшерлемесін және негізгі борыштың бір бөлігін субсидиялау арқылы СО2 шығарындыларын азайту.

2022 жылы Қор БҰҰДБ-мен 1,3 млн АҚШ доллары (585,4 млн теңге) грантын бөлумен «Қазақстанда төмен көміртекті даму үшін тұрақты қалалар» шеңберінде жобаларды субсидиялау бойынша жаңа келісімге қол қойды.

12-мақсат: Жауапты тұтыну және өндіріс

Табиғи ресурстарды ұтымды игеруге және тиімді пайдалануға көшу мақсатында «жасыл кеңсе» тұжырымдамасы шеңберінде энергия үнемдеу мәдениетін арттыру, ресурстарды тұтынуды (энергия тұтыну, су тұтыну) қысқарту бойынша жұмыстар жүргізілуде. Қағаз құжат айналымын оңтайландыру - rare free. 2022 жылы электр энергиясын тұтыну деңгейі 2021 жылмен салыстырғанда 12%-ға төмендеді.

13-мақсат: Климаттың өзгеруіне қарсы күрес

Климаттың өзгеруіне қарсы күреске және оған бейімделуге қатысты ортақ мақсатқа қол жеткізу, жаһандық температураның өсуін 1,5 градусқа дейін төмендету, сондай-ақ көмірқышқыл газының нөлдік шығарындыларын қамтамасыз ету үшін «Даму» қоры энергия тиімділігі мен ЖЭК-тегі инвестицияларды көтермелейді, осыған байланысты «Жаңартылатын энергия көздеріне инвестициялау тәуекелдерін төмендету» жобасын орындау шеңберінде Қор БҰҰДБ-мен бірлесіп сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау және кепілдік беру құралдары бойынша кәсіпкерлерді қолдауды жүзеге асырады.

Қор жүзеге асыратын қолдау бағдарламалары аясында жалпы сомасы 150,4 млрд теңгеден астам 141 «жасыл» жобаға қолдау көрсетілді.

17-мақсат: Тұрақты даму мүддесі үшін серіктестік

Қор елдің «жасыл» экономикаға жедел көшуіне жәрдемдесуге бағытталған орнықты даму саласындағы ұлттық және халықаралық бастамаларға белсенді қатысады. Осылайша, 2022 жылы Қор Қазақстан Ұлттық ESG клубының негізін қалаушылардың бірі болды, «жасыл» және орнықты жобаларға қаржылық қолдау көрсету үшін қаржы қаражатын тарту мәселелері бойынша халықаралық институттармен және қаржы ұйымдарымен белсенді жұмыс істейді.

141. «Даму» қоры екінші стратегиялық бағытты іске асыру шеңберінде ұлттық даму институты ретінде алдына екі стратегиялық мақсат қояды:

1. Орнықты даму деңгейін арттыру;
2. Бизнес процестерді цифрландыру;
3. Корпоративтік басқару деңгейін арттыру.

Стратегиялық мақсат - Орнықты даму деңгейін арттыру

142. Қор мүдделі тараптар мүдделерінің теңгерімін сақтай отырып, ұзақ мерзімді кезеңде тұрақты дамуды қамтамасыз ету үшін экономикаға, экологияға және қоғамға өз ықпалының маңыздылығын түсінеді. Мүдделі тараптармен жауапты, ойластырылған және ұтымды өзара іс-қимыл жасау тәсілі Қордың орнықты дамуына ықпал ететін болады.

143. Экономикалық тиімді және орнықты қызмет мақсатына қол жеткізген кезде Қор экологиялық және әлеуметтік мәселелерде, сондай-ақ осы саладағы негізгі халықаралық стандарттарға - Біріккен Ұлттар Ұйымдарын жауапты инвестициялау қағидаттарына және Экватор Қағидаттарына сәйкес жауапты инвестициялау практикасын дамыту мақсатында Қордың қаржылық қолдауын алатын жобалар шеңберінде корпоративтік басқару мәселелерінде (ESG факторлары) алдыңғы қатарлы халықаралық практиканы ұстанады.

144. Орнықты даму саласындағы халықаралық стандарттарды пайдалану Қор өз қызметінің үздік халықаралық практикаға сәйкестігін қамтамасыз етудің және орнықты даму саласындағы мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізудің қажетті шарты ретінде қарастырады.

145. Қойылған стратегиялық мақсатқа қол жеткізу шеңберінде Қор мынадай түйінді міндетті шешуді жоспарлайды:

Орнықты даму рейтингін арттыру

146. Компания қызметіне ESG-мәселелерді енгізу тиімділігін бағалауға мүмкіндік беретін негізгі құрал орнықты даму рейтингі болып табылады. Оның үстіне, мұндай рейтинг компанияның ұзақ мерзімді кезеңдегі тұрақтылығын анықтау үшін тәуекелдер мен мүмкіндіктерді анықтауға бағытталған.

147. 2023 жылғы тамызда S&P Global Corporate Sustainability Assessment халықаралық рейтингтік агенттігі Қорға «22» деңгейінде баға берді. Орнықты даму саласындағы ұқсас сектордың қаржы ұйымдарын халықаралық рейтингте орташа бағалау «21» деңгейінде тіркелгенін атап өткен жөн.

148. Бағалау «Даму» қорының 2022 жылғы тұрақты даму саласындағы қызметін талдау негізінде жүргізілді. S&P Global бағалауына сәйкес Қор жаһандық қаржы саласында 66-шы процентильді алады. Қор басқарушылық және экономикалық аспект бойынша 26 балл (Governance & Economic Dimension), экологиялық аспект бойынша 5 балл (Environmental Dimension), әлеуметтік аспект бойынша 27 балл (Social Dimension) алды.

149. Бұл ретте агенттік Қордың іскерлік әдебін жоғары бағалады - 55 балл (business ethics) және клиенттермен өзара қарым-қатынасты басқару – 100 балл (customer relationship management).

150. Осы Қордың он жылдық кезеңге арналған даму стратегиясы шеңберінде орнықты даму рейтингі Қор қызметінің орнықты даму саласындағы негізгі түйінді көрсеткіші ретінде енгізілген.

151. Бағалаудың жоғары деңгейі компанияның беделін нығайтуға ықпал етеді және оның имиджін арттырады, осыған байланысты осы 2033 жылға дейінгі Даму стратегиясының шеңберінде «Даму» қоры әлеуметтік, корпоративтік және экологиялық күн тәртібін мақсатты түрде дамытуды және басқару практикасын жетілдіруді жоспарлап отыр.

152. Қордың осы жұмысының нәтижелері мынадай ҚТК-мен өлшенетін болады:

- халықаралық рейтингтік агенттіктен 2033 жылға қарай 70-тен төмен емес деңгейде рейтинг алу.

Стратегиялық мақсат - Бизнес процестерді цифрландыру

Қор қызметтерін ауқымды цифрландыру

153. МШОК бизнес процестерін цифрландыру үшін ақпараттық технологияларды дамыту мемлекеттік саясаттың басым міндеттерінің бірі болып табылады. Мемлекет басшысы 2023 жылғы 01 қыркүйектегі «Әділ Қазақстанның экономикалық бағыты» атты халыққа жолдауында Қазақстанды IT-елге айналдыру маңызды міндеттердің бірі болып табылатынын айтты.

154. ҚР-да 2030 жылға дейін МШОК дамыту тұжырымдамасына сәйкес цифрландыруды дамытуға сұраныстың артуы бәсекеге қабілеттіліктің жаңа факторын анықтады. Осы бағыттағы мемлекеттік саясат бір жағынан сандық платформаларды пайдалана отырып кәсіпкерлермен және кәсіпорындармен өзара іс-қимылды барынша тереңдететін болады, екінші жағынан барлық өзара іс-қимыл жасаушы тараптардың мүдделерін ескере және қорғай отырып, платформалық шешімдерге негізделген кәсіпкерлік қызмет үшін мүмкіндіктерді дамытуға және кеңейтуге ықпал ететін болады. Заманауи цифрлық технологиялар азаматтардың мемлекетпен барынша қарапайым, жылдам және ашық форматта өзара іс-қимылына ықпал ететін болады.

155. Орташа компаниялардың өсуіне оң әсер етуі мүмкін негізгі реформалардың бірі ашық және объективті рейтингтер мен критерийлер негізінде цифрлық шешімдерді пайдалану арқылы ШОК субъектілері үшін қаржы құралдарына қол жеткізу бойынша тең бәсекелестік өріс құру болып табылады.

156. «Даму» қоры бизнес-процестерді кәсіпкерлер үшін барынша қолжетімді, ыңғайлы және ашық етуге ұмтылады. Осы мақсатты іске асыру үшін 2016 жылдан бастап жоспарлы түрде цифрлық технологиялар енгізілді. Осының арқасында 2022 жылы Қордың цифрландыру деңгейі 100% құрады, бұл кәсіпкерлерге онлайн-өтінімдер беруге және Қордың қолдауын қашықтықтан алуға мүмкіндік берді.

157. Қолда бар ақпараттық ресурстарды пайдалану тиімділігін арттыру мақсатында Қор 2022 жылы SSO (Single Sign-On) қағидаты бойынша бизнесті қолдаудың бірыңғай порталымен (бұдан әрі - Портал) интеграциялауды жүзеге асырды. Порталда «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ еншілес ұйымдарының микро, шағын, орта және ірі кәсіпкерлікті қолдаудың барлық бағдарламалары бойынша ақпарат ұсынылған, сондай-ақ таңдалған шарттарды ескере отырып, бағдарламаларды

ұсынатын қызметтерді іріктеуші теңдестірілген. Бұл енді кәсіпкерлердің бизнесін жақсартуға арналған қолжетімді бағдарламалардың толық көрінісіне тез әрі ыңғайлы қолжетімділігін білдіреді.

158. Фронталды (негізгі) бизнес процестер Қордың негізгі қызметінің бағыттары болып табылатын МШОК клиенттеріне өнімдерді/қызметтерді ұсыну процестері екенін ескере отырып, мынадай жобаларды енгізу бойынша жұмыстар жалғасуда:

1) Жасанды интеллект қолдану шеңберінде байланыс орталығын цифрландыру жоспарлануда (іске асырудың жоспарланған кезеңі 2025-2026 жылдар):

- Дауыстық робот-көмекші: дауыстық робот-көмекші адам қарым-қатынасына жақын диалог жүргізуге қабілетті. Клиенттің сөйлеген сөзін тану дәлдігі 95% және одан да көп. Ол операторларға анағұрлым күрделі мәселелерді бере отырып, типтік өтініштерді дербес өңдейді.
- Автоматты түрде кері қоңыраулар: ұзақ уақыт күту клиенттердің күшті теріс реакциясын тудыруы мүмкін. Автоматты кері қоңырау мүмкіндігі, егер қолжетімді операторлар болмаса немесе қосылым кезегінде күту тым көп уақыт алса, клиенттерге компаниядан кері қоңырау шалуға мүмкіндік береді. Call-орталықты цифрландырудың осы қарапайым функциясының көмегімен сіз компанияңызда клиенттік қызмет көрсету сапасын арттырып, керексіз келеңсіздіктің пайда болуының алдын ала аласыз.
- IVR дауыстық мәзірі: интерактивті дауыстық мәзір (немесе IVR) қоңырау шалушы абонентпен өзара іс-қимыл жасайтын және абоненттен алынған жауапқа байланысты қажетті әрекетті орындайтын/қажетті ақпаратты беретін бағдарламалық жүйені білдіреді. Интерактивті дауыстық мәзірді енгізу клиенттік қанағаттану деңгейін және операторлар жұмысының тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді, себебі клиентке қажетті бөлімдерге қоңырауларды автоматты түрде жіберуге мүмкіндік береді.

2) Бизнес-процестерді роботтандыру (RPA, Robotic Process Automation) - бұл компьютерлік БҚ (роботты) дағдылы бизнес-міндеттерді орындау және цифрландыру үшін конфигурациялауға, транзакцияларды өңдеуге, деректерді басқаруға және басқа жүйелермен қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін жасанды интеллект технологиясын қолдану (2025-2026 жылдар). Бизнес-процестерді роботтандыру:

- тиімділікті арттыру: роботтар өнімділікті арттыра отырып, 24/7 жұмыс істей алады;
- жылдамдықты арттыру: роботтар тапсырмаларды адамдарға қарағанда жылдам өңдей алады;
- дәлдікті арттыру және қателер санын азайту: роботтар қателер мүмкіндігін барынша азайта отырып, берілген нұсқаулықтар бойынша нақты тапсырмаларды орындайды;
- жұмыскерлерді дағдылы міндеттерді орындаудан босату: әдеттегі міндеттерді цифрландыру жұмыскерлерге неғұрлым күрделі және стратегиялық міндеттерге назар аударуға мүмкіндік береді.

3) «Қалтадағы кеңсе» мобильді қосымшасы - бұл Қордың барлық ақпараттық жүйелерін бір жерге біріктіру үшін жасалған әмбебап мобильді қосымша. Ол пайдаланушыларға жұмыс уақытын басқарудың ыңғайлы және тиімді тәсілін ұсына отырып, өзінің жұмыс міндеттерін жүрісте басқаруға мүмкіндік береді (іске асырудың жоспарланған кезеңі 2026-2027 жылдар). Негізгі функциялары:

- Корпоративтік пошта: пайдаланушылар өздерінің корпоративтік поштасын тікелей бағдарламадан қарай алады, жібереді және басқара алады. Ол ақпараттың өзектілігін қамтамасыз ету үшін корпоративтік пошта серверімен үндестіріледі.
- Жұмыс процестері: қосымша пайдаланушыға ағымдағы жұмыс міндеттері, жобалары, мерзімдері және басқа да жұмыстар туралы ақпаратты ұсыну үшін Қордың әртүрлі жүйелерімен интеграцияланады, сондай-ақ демалыс күндерін есептеу калькуляторы

орнатылған. Пайдаланушылар жұмыс мәртебесін жаңартып, қызметтік жазбаларды жібере алады, тапсырмаларды және басқаларды бере алады.

- Күнтізбе: пайдаланушылар біріктірілген күнтізбеде өздерінің кездесулерін, дедлайнды және басқа да маңызды күндерін қарай алады.
- Хабарламалар: қосымша жаңа электрондық хаттар, жақын арадағы кездесулер, жұмыстарды орындау мерзімдері және басқа да маңызды хабарламалар туралы хабарламаларды ұсынады.
- Қауіпсіздік: қосымшадағы барлық деректер қазіргі заманғы шифрлау және авторландыру технологияларының көмегімен қорғалған. Пайдаланушылар өз ақпараттарының қауіпсіздігіне сенімді бола алады.

4) Корпоративтік деректер қоймасын дамыту – талдамалық орталық, атап айтқанда мынадай құралдарды енгізу:

- Master Data Management: сақтау орнындағы деректердің консистенттілігін, дәлдігін және толықтығын қамтамасыз ету үшін пайдаланылуы мүмкін. Клиенттер, өнімдер немесе жұмыскерлер туралы деректер сияқты деректердің негізгі мәндерін басқарудың орталықтандырылған тәсілін қамтамасыз етеді. Бұл деректердің қайталануын азайтуға, деректердің сапасын жақсартуға және есептілік пен талдаудың сенімділігін арттыруға көмектеседі. Іске асырудың жоспарланған кезеңі 2026 жылғы 1-тоқсан - 2026 жылғы 4-тоқсан.
- Data Catalog: сақтау орнындағы деректерді іздеу және қол жеткізуді жақсарту үшін пайдаланылуы мүмкін. Пайдаланушыларға іздеген деректерді оңай табуға және түсінуге көмектесе отырып, деректер үшін метадеректер мен мәтінмәндерді қамтамасыз етеді. Бұл деректердің үйлесімділігі мен басқарылуын қолдауға да көмектеседі. Іске асырудың жоспарланған кезеңі 2026 - 2027 жылдар.
- Тереңдетілген талдау: машиналық оқыту және жасанды интеллект сияқты тереңдетілген талдауды пайдалана отырып, деректерден қоймаға көбірек құндылықтар алуға болады. Бұл технологиялар деректердегі жасырын схемалар мен өзара байланысты анықтауға, болашақ трендтер мен мінез-құлықты болжауға және күрделі талдамалық міндеттерді цифрландыруға көмектесе алады. Іске асырудың жоспарланған кезеңі 2026 - 2027 жылдар.

5) Қордың ақпараттық жүйелерін мемлекеттік дерекқорлармен интеграциялау - жеке кәсіпкерлік субъектілері туралы неғұрлым жедел ақпарат алу үшін кең мүмкіндіктер ашады. Нәтижесінде, өтінімдерді қарау анағұрлым жылдам жүзеге асырылатын болады, ал олар бойынша шешімдер неғұрлым өзекті және толық деректер негізінде қабылданады. Қор өз жүйелеріндегі ақпаратты уақытылы жаңарта алады. Бұл кәсіпкерлерге қолдау көрсету кезінде және ресурстарды бөлу туралы шешім қабылдау кезінде пайдаланылатын деректердің дәлдігі мен өзектілігін арттырады.

Мемлекеттік дерекқорларға қосылу мемлекеттік қолдау бағдарламаларына қатысатын жобалардың мониторингі процесін жеңілдетеді және жеделдетеді. Бұл Қорға олардың прогресін уақтылы қадағалауға және бағалауға, сондай-ақ туындаған кез келген проблемаларға немесе өзгерістерге уақтылы ден қоюға мүмкіндік береді. Іске асырудың жоспарланған кезеңі 2024 жылдың 1 тоқсаны - 2024 жылдың 4 тоқсаны.

6) Талдамалық құзыреттерді дамыту шеңберінде қаржылық есептілікті цифрландыру. Цифрландырудың негізгі әсерлері:

- Тиімділікті арттыру: деректерді жинау, талдау және ұсыну үшін уақыт қысқартылады, бұл неғұрлым күрделі және талдамалық міндеттерді орындау үшін жұмыскерлердің уақытын босатуға мүмкіндік береді.

- Қателердің азаюы: адам факторының қаупі барынша азайтылады, бұл есептерде қателіктердің болу ықтималдығын азайтады және олардың дәлдігін арттырады.
- Ашықтықты жақсарту: қаржылық деректерге аудит жүргізу жеңілдейді, бұл басшылықты, инвесторлар мен реттеушілерді қоса алғанда, барлық мүдделі тараптар үшін ашықтықты жақсартады.
- Масштабтауды ұлғайту: есептілікті дайындау процесі оңай масштабталатын болады. Компанияның өсуіне және өңдеу үшін деректер көлемінің ұлғаюына қарай цифрландырылған жүйелер жаңа қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін тез бейімделе алады.
- Стандарттарға сәйкестік: Қаржылық есептілікке арналған қазіргі заманғы бағдарламалық қамтамасыз ету әдетте жаңа қаржылық стандарттар мен реттеуші талаптарға сәйкес жаңартылады, бұл компанияның өзекті талаптарға сәйкес болуына көмектеседі.

7) Кәсіпкерлерге арналған онлайн портал – Marketplace

Әлеуетті клиенттер үшін онлайн портал әзірлеу жоспарлануда, онда кәсіпкер жеке шоттарын басқарып, төлемдер жасай алады және өз компаниясының қаржылық белсенділігіне мониторинг жүргізе алады, сондай-ақ сұрақтар қойып, «кәсіпкерлер каталогы» шеңберінде B2B серіктестерін таба алады. Ұсынылып отырған әзірлеу банк менеджерлеріне жүктемені азайтады және клиенттердің қанағаттанушылығын арттырады, сондай-ақ мыналарға оң әсер етеді:

- *операциялық шығындарды төмендету*: онлайн кеңсе жеке кеңселерді жалға алу және қызмет көрсету, сондай-ақ жұмыскерлерге ақы төлеу шығындарын қысқартуға мүмкіндік береді. Бұл қаржы көрсеткіштерін айтарлықтай жақсартып, адам ресурстарын қайта бөлуі мүмкін.
- *қолжетімділікті арттыру*: клиенттер Қордың қызметіне кез келген уақытта, әлемнің кез келген нүктесінен жүгінуге мүмкіндік алады, бұл қызмет көрсетудің қолайлылығын арттырады және клиенттік базаның ұлғаюына әкелуі мүмкін.
- *клиенттік тәжірибені жақсарту*: онлайн кеңсе клиенттерге қызмет көрсетудің неғұрлым икемді және жылдам тәсілдерін ұсынады. Онлайн кеңестер мен өзіне-өзі қызмет көрсету қосымшалар арқылы клиенттерге өздерінің қаржылық мәселелерін артық кідіріссіз шешуге мүмкіндік береді.
- *қағаз жұмысын қысқарту*: электрондық процестер мен онлайн форматтарды енгізу қағаз құжаттаманы пайдалануды айтарлықтай қысқартып, ESG қағидаттарын ұстану шеңберінде ақпаратты өңдеудің тиімділігін арттыруы мүмкін.
- *процестерді цифрландыру және оңтайландыру*: онлайн кеңсе көптеген операцияларды цифрландыруға қабілетті, бұл қателіктер мүмкіндігін азайтады және деректерді өңдеуді жеделдетеді, бұл да адам факторына байланысты тәуекелдерді азайтады.

159. Онлайн кеңсені енгізу тиімділігі бірнеше негізгі факторларға тікелей байланысты. Бірінші кезекте, бұл онлайн кеңсе жүйесін әзірлеу мен іске асырудың сапасына байланысты. Сонымен қатар, сәтті енгізу клиенттерді тарту дәрежесіне және олардың қызмет көрсетудің дәстүрлі әдістерінің орнына онлайн сервистерді пайдалану уәждемесіне байланысты. Сондай-ақ ескі әдістерден жаңа онлайн процестерге бірқалыпты көшу маңызды аспект болып табылады.

160. Бұдан басқа, аталған жобаның тиімділігін бағалауда деректердің қауіпсіздігі мен онлайн жүйелердің сенімділігі шешуші рөл атқарады. Осыған байланысты Қор ақпаратты қорғаудың жоғары деңгейін және клиенттер үшін онлайн сервистердің қолжетімділігін қамтамасыз етуге ұмтылады.

161. Осы жобаның тиімділігіне талдау жүргізу мақсатында Қор әртүрлі әдістемелер мен метрикаларды пайдаланатын болады. Бағалау онлайн кеңселерді енгізгеннен кейін нәтижелерді Қордың бастапқы күтулерімен және жоспарларымен салыстыруды қамтиды. Мұндай талдау жаңа технологияларға көшу қаншалықты табысты жүзеге асырылғанын және оның клиенттерге және Қордың өзіне қандай пайда әкелгенін бағалауға мүмкіндік береді.

162. Қордың осы жұмысының нәтижелері мынадай ҚТК-мен өлшенетін болады:

- Цифрландыру бөлігінде қызметтің негізгі көрсеткіштерінің орындалу дәрежесі 2033 жылға қарай 100%.

Стратегиялық мақсат - Корпоративтік басқару деңгейін арттыру

163. Қор корпоративтік басқаруды қызметтің тиімділігін арттыру, ашықтықты және есептілікті қамтамасыз ету, беделін нығайту және капиталды тартуға арналған шығындарды азайту құралы ретінде қарастырады. Қор корпоративтік басқарудың тиісті жүйесін Қазақстан Республикасында заңнаманың үстемдігін қамтамасыз етуге өзінің үлесі және Қордың қазіргі заманғы экономика мен тұтастай қоғамдағы орнын айқындайтын фактор ретінде қарастырады. Корпоративтік басқару жүйесі Қордың органдары, лауазымды тұлғалары мен жұмыскерлері арасындағы өкілеттіктер мен жауапкершіліктің аражігін нақты ажыратуды көздейді.

164. Корпоративтік басқарудың негізгі қалаушы қағидаттары:

- 1) өкілеттіктердің аражігін ажырату қағидаты;
- 2) Жалғыз акционердің құқықтары мен мүдделерін қорғау қағидаты;
- 3) Директорлар кеңесі мен Басқарманың Қорды тиімді басқару қағидаты;
- 4) орнықты даму қағидаты;
- 5) тәуекелдерді басқару, ішкі бақылау және ішкі аудит қағидаты;
- 6) корпоративтік қақтығыстар мен мүдделер қақтығысын реттеу қағидаты;

Қордың қызметі туралы ақпаратты ашудың ашықтығы мен объективтілігі қағидаттары.

165. Жоғары орган – жалғыз акционер, басқару органы – Директорлар кеңесі, атқарушы орган – Басқарма.

166. «Даму» қорының корпоративтік басқару жүйесі:

- 1) басқарудың нақты жүйесінің, шектелген өкілеттіктердің және шешімдер қабылдау процесінің болуын, функциялар мен процестердің қайталануының болмауын;
- 2) бірыңғай стандарттарды, саясаттар мен процестерді, оның ішінде жоспарлауға, мониторингке және бақылауға, нәтижелілікті бағалауға және түзету іс-әрекеттерін қолдануға бірыңғай тәсілдерді айқындау бөлігінде;
- 3) сапалы ақпаратқа қол жеткізуді;
- 4) тәуекелдерді тиісінше басқаруды қамтамасыз етеді.

167. Қойылған стратегиялық мақсатқа қол жеткізу шеңберінде Қор мынадай түйінді міндетті шешуді жоспарлайды:

МШОК субъектілерінің Қор қызметіне сенім және қанағаттану дәрежесін арттыру

Қор қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету

168. Квзимемлекеттік сектор субъектісі ретінде «Даму» қорының қызметіне назар аударудың жоғары деңгейін ескере отырып, Қор ұлттық жобаларды іске асыру бөлігінде қабылданатын шешімдердің, сондай-ақ сыртқы аудиториялардың неғұрлым көп назарын тартатын жекелеген ішкі рәсімдердің (сатып алу, жұмысқа қабылдау, қаржылық және қаржылық емес қолдау құралдарын ұсыну) ашықтығының жоғары деңгейін қамтамасыз етеді. Осы міндетті орындау үшін қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктері мен дәстүрлі коммуникация құралдарын пайдалану жоспарланып отыр.

169. «Даму» қоры Жалғыз акционер айқындаған және Қордың әлеуетті инвесторлар үшін тартымдылығын арттыруға, оның ұзақ мерзімді құнын арттыруға, қарыз капиталының құнын төмендетуге бағытталған бірыңғай саясат шеңберінде корпоративтік басқаруды жетілдіру бойынша тұрақты жұмыс жүргізеді. Қызметтің ашықтығын арттыру Қордың жұмысына сенім деңгейін арттырады және сыртқы қорландыруды тартуға және оның құнына оң әсер етеді.

170. Өз қызметін жүзеге асыру барысында Қор мүдделі тараптардың ықпалын тигізеді немесе оған әсер етеді. Мүдделі тараптар Қордың қызметіне, атап айтқанда табыстылыққа қол жеткізуге, орнықты дамуға, беделі мен имиджіне оң да, теріс те әсер ете алады, тәуекелдер

туғызады немесе төмендетеді. Қор мүдделі тараптармен тиісті өзара іс-қимылға маңызды мән береді.

171. Диалог пен ұзақ мерзімді ынтымақтастықты жолға қою, мүдделі тараптармен қарым-қатынастарды басқару мақсатында Қор тәуекелдерді ескере отырып және тәуелділікті (тікелей немесе жанама), міндеттемелерді, жағдайды (жоғары тәуекел аймақтарына ерекше назар аудара отырып), ықпал етуді және әртүрлі перспективаларды ескерумен саралай отырып, мүдделі тараптардың картасын жасайды.

172. Қазақстан Республикасының акционерлік қоғамдар туралы қолданыстағы заңнамасына сәйкес Қор өз қызметі, қаржылық жай-күйі, кредиттік және дивидендтік саясаты, даму перспективалары және т.б. туралы өзекті ақпаратты ашуға ұмтылатын болады. Қызметтің ашықтығын арттыру стейкхолдерлердің Қор қызметіне сенім деңгейін арттыру үшін де қажет.

173. Қор қызметінің ақпараттық ашықтығы мен айқындылығын қамтамасыз ету мақсатында, сондай-ақ оның инвестициялық тартымдылығын ұлғайту үшін коммуникацияның мынадай кешенді құралдары пайдаланылады:

1) Маркетингтік құралдар:

- маркетингтік зерттеулер жүргізу;
- мемлекеттік қолдау алған МШОК қажеттіліктерін зерделеу;

2) PR-құралдар:

- БАҚ-пен жұмыс;
- мамандандырылған іс-шаралар;
- БАҚ мониторингі;
- корпоративтік сайт;
- әлеуметтік желілер.

3) Жарнама құралдары:

- сыртқы жарнама (маңдайшалар, баннерлер);
- баспа өнімі;
- аудио-бейнероликтер;
- кеңселерді брендтеу.

4) Қордың ақпараттық алаңдары

174. Ақпараттық технологияларды дамыту Қорға нысаналы аудиторияны интернет (online) мүмкіндіктерінің көмегімен қашықтықтан жүзеге асырылуы мүмкін ақпараттық-талдамалық және консультациялық қызметтермен қамтуды кеңейту мүмкіндігін береді:

• Қордың әлеуметтік желілері (facebook, instagram, telegram, youtube) - интернет-аудиториямен өзара іс-қимыл, ақпарат және контент алмасу үшін ең танымал интернет-алаң, Қордың қызметі, оның ішінде мемлекеттік қолдау бағдарламалары мен шаралары туралы өзекті және жедел ақпарат беру көзі.

• Қордың корпоративтік веб-сайты - www.damu.kz - халықпен коммуникация мен өзара іс-қимылдың маңызды арнасы (атап айтқанда, МШОК, клиенттер мен серіктестерге), сондай-ақ контентті үнемі жаңарту және толтыру арқылы онлайн режимінде түрлі сервистер мен қызметтерді ұсыну құралы.

175. Корпоративтік басқару сапасын жақсарту үшін Қорда үздік әлемдік практика әдістемелері негізінде корпоративтік басқару диагностикасы жүргізіледі. Диагностиканың мақсаты үздік әлемдік практика негізінде корпоративтік басқару жүйесін бағалау мен дамытуға құрылымдық және дәйекті көзқарас арқылы корпоративтік басқару деңгейін арттыру болып табылады.

Қор қызметін серіктестік, қоғамдық ұйымдар және бұқаралық ақпарат құралдары (бұдан әрі - БАҚ) арқылы насихаттау.

176. «Даму» қоры қызметінің жоғары экономикалық және әлеуметтік маңыздылығын ескере отырып, Қор өз қызметі туралы нысаналы аудиторияларды белсенді хабардар етуге ұмтылатын болады. Бұл Қор іске асыратын бағдарламаларға азаматтар мен іскерлік

қоғамдастықты тартуға, сондай-ақ оның іскерлік беделін мақсатты түрде нығайтуға мүмкіндік береді.

177. Қордың коммуникациялық қызметі өзекті қазіргі заманғы үрдістерге және үздік практикаға сәйкес жүзеге асырылуын жалғастырады. Осы бағыттағы жұмыс Акционерге, даму институттарына, мемлекеттік органдарға және тұтастай алғанда мемлекеттің МШОК-ті қолдау бөлігіндегі саясатына қоғамдық сенімді нығайтуға ықпал ететін болады. Біздің мақсатымыз - нарықта берік ұстаным орнату, танымалдылықты арттыру және кең аудитория арасында Қордың оң қабылдауын жасау.

178. Қордың қызметіне нысаналы аудиториялардың сенімі өсуінің маңызды факторы жұртшылықпен өзара іс-қимыл нысандары мен әдістерін таңдау болады. Негізгі коммуникациялық міндеттерді тиімді шешуге серіктестік және қоғамдық ұйымдармен, БАҚ-пен жолға қойылған байланыстар ықпал ететін болады және әлеуметтік желілермен жұмыс шешуге ықпал етеді.

179. Серіктес ұйымдар мен БАҚ арқылы Қор қызметі туралы хабардар болуды арттыру бөлігінде Даму стратегиясында -шараларды іске асыру көзделеді: серіктес ұйымдар (ЕДБ, МҚҰ, ПК): бірлескен баспасөз хабарламаларын шығару, келісімдерге/меморандумдарға қол қою, қоғамдық ұйымдармен өзара іс-қимыл жасау іс.

180. БАҚ-пен өзара іс-қимыл бағыты бойынша: БАҚ-та (интернет-порталдар, ТВ, радио, баспа басылымдары) ақпарат орналастыру, баспасөз хабарламаларын, сұхбаттарды, талдамалық материалдарды, жарнамалық және имидждік аудио-бейнематериалдарды, инфографиканы, іс-шаралардан фотогалереяларды орналастыру, маңызды оқиғаларды/іс-шараларды жариялау, БАҚ-та жариялаумен ашық есік күндерін өткізу.

181. Бүгінгі таңда әлеуметтік желілер сұранысқа ие ілгерілету құралы болып табылады. Мәселен, осы бағытта Қор беттерінде посттарды/жарияланымдарды, фотоматериалдарды, ақпараттық-түсіндіру, жарнамалық және имидждік бейнематериалдарды, инфографикаларды орналастыру, маңызды оқиғаларды/іс-шараларды, сондай-ақ қолдау тапқан шағын және орта бизнестің табысты оқиғаларын жария ету бойынша белсенді жұмыс жүргізуде.

Нүктелі өңірлік бағдарламаларды ілгерілету мақсатында өңірлермен проактивті жұмыс

182. Қор елдегі МШОК-ті қолдаудың негізгі институты және МШОК-ті қолдаудың негізгі мемлекеттік және жеке бағдарламаларының операторы бола отырып, қолдау көрсетілетін отандық кәсіпкерлерді қамтуды жылдан жылға ұлғайтуды жалғастыруда. Қазақстанда көптеген кәсіпкерлер Қордан қаржылық мемлекеттік қолдау алуға ұмтылуда, осыған байланысты 2022 жылы кәсіпкерлерге ыңғайлы болу үшін Қор филиалдар желісін кеңейтіп, жаңа облыстарда филиалдар құрды.

183. 2022 жылы Қордың филиалдық желісін дамыту үшін «Даму» қорының өңірлік филиалдарын дамыту тұжырымдамасы әзірленді, оның шеңберінде Қордың өңірлік филиалдарын 17 облыста және республикалық маңызы бар 3 қалада дамыту ерекшеліктері көзделген.

184. Факторлардың кеңдігі мен әртүрлілігі себебінен әрбір өңірдің өзінің бірегей ерекшеліктері бар: табиғи-климаттық, географиялық, демографиялық, әлеуметтік-мәдени, көліктік-логистикалық және өңірдің экономикалық құрамдас бөлігін және соның нәтижесінде кәсіпкерлік база қалыптастыруда қандай да бір рөл атқаруы мүмкін өзгелері. Бизнесті қолдау жөніндегі қызметті ұйымдастыру үшін қолда бар қолданыстағы құралдармен операциялардан басқа, өңір туралы егжей-тегжейлі білімі, оның артықшылықтары мен кемшіліктері туралы мәліметтері жеткіліксіз, бірақ күтулерді дұрыс болжау, оны толыққанды жүзеге асыру үшін өз қызметін бағыттау үшін басымдықтарды айқындау қажет.

185. Елдің ауқымды аумағына байланысты оның объективті географиялық және экономикалық әртүрлілігін ескере отырып, нақты өңірлерде кәсіпкерлікті дамытудың жеке қажеттіліктері шайылып кетеді. Осының салдарынан Қор жергілікті атқарушы органдармен бірлесе отырып, нүктелі өңірлік бағдарламаларды әзірледі, мысалы: Астана қаласында -

«Астана Бизнес», «AstanaZhasStart», «Astana Start up», Алматы қаласында - «Жібек жолы», «Almaty Business», «Jana Businnes», Шымкент қаласында - «Мен кәсіпкер боламын», «Іскер қала», Маңғыстау облысында - «Саяхат», «НұрКапитал» және т.б.

186. Аталған бағдарламалар республиканың барлық өңірлерінде әртүрлі уақытта нақты өңірдің экономикасының белгілі бір секторларында жобаларды іске асыру үшін облыстық бюджеттерден бөлінген салыстырмалы түрде шағын көлемдер және Қордың өз қаражатымен бірлесіп қаржыландыру есебінен іске асырылды, бұл өңірлік және салалық бөліністерде қолжетімді кредиттік қаражатты бөлудегі сәйкессіздікті қысқартуды көздеді.

187. Кәсіпкерлік субъектілерінің жеңілдікті кредиттерге қолжетімділігі шектеулі болуына және кәсіпкерлердің көп санын қамту жөніндегі мақсатқа қол жеткізуіне байланысты Қор бұдан әрі де бірлескен бағдарламаларды іске асыруға ниетті. Ел кәсіпкерлерін мемлекеттік қолдау шараларымен қамтуды кеңейту мақсатында Қор фронт-офистің жұмысын күтіп тұрғандай тәсілмен әрбір өңірдің ерекшеліктерін (география, экология, халықтың кетуі және басқалары) ескере отырып, перспективалы жобалар мен инвесторларды белсенді іздеуге бағыттауды жоспарлап отыр.

Халықаралық қаржы институттарының бағдарламалары бойынша бизнесті дамыту бойынша оқыту жобасын іске асыру арқылы шағын бизнестің орта бизнеске көшуін ынталандыру

188. Жеңілдікті кредиттеу, сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау және кредиттерге кепілдік беру сияқты қажетті құралдарды қолдана отырып, МШОК субъектілерін қаржылық қолдау көлемінің ұлғаюымен қатар «Даму» қорының қызметі қаржылық емес қолдауды дамытуға, оның ішінде халықаралық және шетелдік ұйымдардың қатысуымен шетелдік серіктестермен іскерлік байланыстар орнату есебінен МШОК субъектілерінің құзыретін арттыруға бағытталуы тиіс.

189. «Даму» қорының Қазақстанда МШОК-ті қолдаудың 25 жылдан астам тәжірибесі бар. Осы кезеңде «Даму» қорының бағдарламаларына қатысушылар - 196 мыңнан астам кәсіпкер, 701 мыңнан астам кәсіпкер және кәсіпкерлік бастамасы бар халық кәсіпкерлерді оқыту және оларға кеңес беру бағдарламаларына қатысты.

190. Шетелдік серіктестермен іскерлік байланыстар орнату арқылы оқыту жобасы арқылы кәсіпкерлік әлеуетті арттыру елдегі бизнес-ахуалды жақсарту жөніндегі шаралардың қисынды жалғасы болып табылады және шағын бизнестің дамуы мен оның орта деңгейге өтуін ынталандырады.

191. Оқыту жобасы экономиканың басым секторларындағы кәсіпорынның жоғары және орта буын басшыларына есептелген және шетелдік серіктестермен іскерлік байланыстар орнату, экспорттық әлеуетті және технологиялық трансферді дамыту арқылы қазақстандық кәсіпкерлердің әлеуетін арттыру арқылы орта бизнеске көшу үшін шағын бизнесті ынталандырудың қисынды жалғасы болып табылады.

192. Жоба шетелге тақырыптық бизнес-тағылымдамадан өтуді, ұқсас бейіндегі шетелдік кәсіпорындарда тағылымдамадан өтуді және технологиялар трансферті және жабдықтар сатып алу, тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді өзара жеткізу, франшизалар мен лицензиялар сатып алу, халықаралық және шетелдік ұйымдардың гранттарын алу, бірлескен кәсіпорындар құру мәселелері бойынша шетелдік серіктестермен іскерлік байланыстар орнатуды көздейді.

Тәуекел-менеджмент жүйесін жетілдіру

193. Қордың тәуекелдерді басқару жүйесі Қордың атқарушы органы мен басқару органын тәуекелдер және оларды азайту жөніндегі шешімдер туралы уақтылы ақпаратпен қамтамасыз ететін процестер мен рәсімдер жүйесін қамтиды.

194. Қордың тәуекелдерді басқару процесінің негізгі элементі оның ұйымның ерекшелігімен, қызметінің негізгі қағидаттарымен, бизнес-процестерімен интеграциялануы және әрбір жұмыскердің тәуекелдерді басқару процесіне тартылуы болып табылады.

195. Тәуекелдерді басқару жүйесі ШОК жобаларына кепілдік беру жөніндегі бағдарламалар шеңберінде кредиттік тәуекелдерді кешенді талдау қағидаттарын іске асыруға бағытталған. Бағдарламаны іске асырудың маңыздылығын ескере отырып, Қор жыл сайын жобалық тәуекелдерді бағалау әдіснамасын жетілдіреді, бұл кредиттік тәуекелдерді ерте кезеңде азайтуға мүмкіндік береді.

Ішкі бақылау жүйесін жетілдіру

196. Ішкі бақылау жүйесі корпоративтік басқару жүйесінің ажырамас бөлігі және бизнес-процестердің тиімділігін қамтамасыз ететін маңызды элемент болып табылады. Қордың ішкі аудит қызметі (ІАҚ) қызметтің және бағдарламалардың тиімділігін, нәтижелілігін, үнемділігін бағалауды жүргізеді, корпоративтік басқару, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау бойынша аудиторлық тексерулер жүргізеді. ІАҚ басшылыққа ұсынымдар мен консультациялар береді. Осылайша Қорда корпоративтік басқару, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы кепілдіктерді ұсынады және қайта құрудың негізгі элементі болып танылады.

197. ІАҚ құзыретті дамыту саласындағы ішкі аудиттің мақсаттары және персоналды дамыту жөніндегі басшылықтың жоспарланған іс-шаралары баяндалатын стратегиялық жоспарды әзірлеу арқылы, оның ішінде кәсіби органдармен өзара іс-қимылды жүзеге асыра отырып, адам ресурстарына перспективалық бағалау жүргізеді.

198. ІАҚ Қор қызметінің стратегиялық бағытын және әлеуетті проблемалар мен тәуекелдерді түсіне отырып, ІАҚ жұмыскерлерінің дағдылар жиынтығын және болашақ қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін ұсынылатын аудиторлық қызметтерді өзгертеді. ІАҚ өзінің кәсіби практикасын тиімділік туралы деректерді, озық әлемдік практикаларды және аудит объектілерінің пікірлерін ықпалдастыру арқылы үздіксіз жақсартып отырады.

199. Стратегиялық мақсаттарға қол жеткізу үшін ІАҚ тиімді қызметтің сандық және сапалық көрсеткіштерін біріктіреді.

Персоналды дамыту

200. Қор адам ресурстарын басқару жөніндегі қызмет шеңберінде Холдингтің Бірыңғай кадр саясатының мақсаттары мен міндеттерін ұстанады.

201. Бірыңғай Кадр саясатының мақсаты - қойылған стратегиялық міндеттерді орындау үшін жеткілікті жоғары кәсіби және ұтқыр еңбек ресурстарын тұрақты дамытуды талап ететін ұйымның ұстанымын нығайту.

202. Қойылған мақсатқа қол жеткізуге бағытталған кадр саясатының міндеттері:

- Алуан түрлілік пен инклюзивтілік қағидаттарын сақтай отырып, алға қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін қажетті кадрлармен қамтамасыз ету.
- Әсіресе цифрлық дағдылар бөлігінде адам капиталын дамытуды қамтамасыз ету үшін жұмыскерлердің құзыреттілік деңгейін арттыру.
- Персоналдың тартылу және қайтарылымы деңгейін арттыру және қолдау.
- Іріктеу және жалдау, тиімділікті бағалау, сондай-ақ дамыту және оқыту процесін қоса алғанда, HR процестерін цифрландыру.
- Тиімділікті басқару процесін баптау және калибрлеу.
- ESG-қағидаттарға негізделген корпоративтік мәдениетті дамыту.

203. Қорды қажетті біліктілігі және талап етілетін уәждемесі бар қажетті адам ресурстарымен қамтамасыз ету үшін Қор Стратегия шеңберінде жұмыскерлерді даярлау мен оқытудың тиімді жүйесін құру арқылы персоналды дамыту және өсіру бойынша белсенді жұмыс жүргізеді. Қордың персоналмен жұмыс жөніндегі міндеттері Қордың дамуына және тиімділігінің өсуіне үлес қосуға қабілетті кәсіпқойларды тарту және Қорда ұстау болып табылады. Кадр саясаты шеңберінде Холдингтің барлық еншілес ұйымдарына бірыңғай көзқарасты ескере отырып, Қор мынадай бағыттар бойынша дамуды жоспарлайды:

1) еңбек ресурстарын жоспарлау ашықтықты қамтамасыз ететін ашық конкурстық іріктеуді қолдану арқылы, сондай-ақ Қордың үздік жұмыскерлерінен кадр резервін құру есебінен жүзеге асырылатын болады;

2) жұмыскерлердің еңбек өнімділігі деңгейін арттыру қызметті бағалау, қызметтің түйінді көрсеткіштерін қолдану, персоналды аттестаттау және уәждемелік бағдарламалар тәсілімен жүргізілетін болады;

3) адам капиталын өнімді басқару персоналды тұрақты оқыту және дамыту жүйесін, еңбек процестерінде қазіргі заманғы технологияларды және ақпаратты басқару жүйелерін енгізуді және қолдануды, оның ішінде білімді басқару процестерін цифрландыруды қамтамасыз етеді;

4) енгізілген грейдтер жүйесі негізінде және нарықтағы жалақыларға шолуды ескере отырып, еңбек үшін әділ және бәсекеге қабілетті сыйақыны қамтамасыз ету.

МШОК саласындағы халықаралық даму ұйымдарының (ЭЫДҰ және т.б.) талдамалық зерттеулерін сараптамалық сүйемелдеу.

204. Қор Қазақстандағы МШОК-ті қолдаудың негізгі институты ретінде тұрақты негізде осы сектордың негізгі даму көрсеткіштеріне мониторинг және талдау жүргізетін болады, оның нәтижелері кең аудитория үшін қолжетімді мерзімді есептер түрінде жарияланатын болады. Қазақстанның шетелдік ұйымдар үшін инвестициялық мүмкіндіктерін ілгерілету мақсатында, сондай-ақ Қазақстанның халықаралық ұйымдарға қатысу мәртебесін арттыру үшін Қор «МШОК және кәсіпкерлерді қаржыландыру» (ЭЫДҰ), «Азиядағы МШОК-ті қаржыландыруға шолу» (АДБ) және т.б. сияқты халықаралық даму ұйымдарының талдамалық зерттеулерін сараптамалық сүйемелдеуді жүзеге асыратын болады.

205. Қордың осы жұмысының нәтижелері мынадай ҚТК-мен өлшенетін болады:

- «Даму» қорының қызметіне МШОК субъектілерінің сенімі мен қанағаттанушылығын 2033 жылға қарай 95%-дан төмен емес деңгейде бағалау.

5-тарау. «Даму» қоры қызметінің стратегиялық түйінді көрсеткіштері

206. Әрбір стратегиялық бағыт шеңберінде «Даму» қоры ҚТК пайдалана отырып, қойылған міндеттерге қол жеткізуге тұрақты мониторинг жүргізетін болады.

№	Көрсеткіш	Есептеу әдістемесі	2033 ж.
1-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ.			
Микро, шағын және орта кәсіпкерліктің ісін жаңа бастаған және жұмыс істеп тұрған субъектілерін қолдау және дамыту			
Қордың қаржылық бағдарламаларына МШОК-тің қолжетімділігін қамтамасыз ету			
1	Нарықтағы жұмыс істеп тұрған МШОК субъектілерінің жалпы санына қаржылық қолдау көрсетілген МШОК субъектілерінің үлесі, %	X/Y * 100%, мұнда X - 2024 жылдан бастап Қордың қаржылық бағдарламалары бойынша қолдау көрсетілген бірегей МШОК субъектілерінің саны; Y - Есепті кезеңнің басындағы нарықтағы жұмыс істеп тұрған МШОК субъектілерінің саны	5,3%
2	Қолдау көрсетілген кәсіпкерлердің жалпы санынан орта кәсіпкерлердің үлесі	X/Y * 100%, мұнда X - Қордың қаржылық бағдарламалары бойынша қолдау тапқан орта кәсіпкерлер жобаларының саны; Y - Қордың қаржылық бағдарламалары қолдаған МШОК жобаларының жалпы саны	5%
Қолдау көрсетілетін МШОК кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруды қамтамасыз ету			
3	Қордан қолдау алған кәсіпорындардың кіріс көлемі (бір жылда), млрд теңге	Қордың қолдауын алған есепті кезеңдегі кәсіпорындардың жиынтық түсімінің сомасы	13 000
4	Қордың қолдауына ие болған кәсіпкерлік субъектілерінің төленген салықтардың өсімі, млрд теңге	Есепті жылдағы қаржылық қолдау бағдарламаларына қатысушылардың салықтар сомасы - алдыңғы жылдағы қаржылық қолдау бағдарламаларына қатысушылардың салықтар сомасы	85
5	«Даму» қорының қолдауына ие болған кәсіпкерлік субъектілері құрған жұмыс орындары; бір жылдағы	Қордың қолдауын алған кәсіпкерлік субъектілерінің есепті кезеңде құрылған жұмыс орындарының саны	9 600
2-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ.			
«Даму» қорының орнықты институционалдық дамуы			
Орнықты даму деңгейін арттыру			
6	Орнықты даму рейтингі	Халықаралық рейтингтік агенттіктен алынған орнықты даму рейтингі	70
Бизнес процестерді цифрландыру			
7	Цифрландыру бөлігіндегі қызметтің түйінді көрсеткіштерінің орындалу дәрежесі	$z = (((y1/x1) + (y2/x2) + \dots + (yi/xi)) * 100) / n$, мұнда z = Цифрландыру стратегиясының ҚТК картасында есепті жылға көзделген ҚТК нысаналы мәндеріне қол жеткізу бойынша нәтижелілік	100%

		x_i = есепті жылға арналған ҚТК нысаналы мәні y_i = есепті жылғы ҚТК нақты мәні i = ҚТК реттік нөмірі n = есепті жылға ҚТК саны	
Корпоративтік басқару деңгейін арттыру			
8	«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ қызметіне МШОК субъектілерінің сенімі мен қанағаттануын бағалау, %	Тәуелсіз компания арқылы жүзеге асырылатын Қордың қызметіне МШОК субъектілерінің сенім және қанағаттану дәрежесін бағалау	95% кем емес

Қорытынды

207. «Даму» қорының даму стратегиясы Қазақстанның МШОК секторын дамытуға бағытталған және МШОК-ті дамытудың мемлекеттік, сондай-ақ жеке бағдарламаларын іске асырудың табысты және тиімді тәжірибесін ескереді. Қордың МШОК-ті қаржылық және қаржылық емес қолдаудың жиырма бес жылдан астам тәжірибесі, сондай-ақ Даму стратегиясын тиімді іске асыруды арттыру және алға қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу үшін пайдаланылатын басқа да бірқатар күшті жақтары бар.

208. Даму стратегиясы шеңберінде Қордың қаржы құралдарымен жаппай қамтылуын қамтамасыз ету мақсатында Қор микро, шағын және орта кәсіпорындарды қаржыландыру көлемін ұлғайту арқылы серіктестер арқылы кредиттік қаражатты орналастырудың қолданыстағы келісілген бағдарламалары бойынша жұмыс істеуді жалғастырады. Сондай-ақ, Қор кредиттеудің қолжетімділігін арттыру, оның ішінде сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау және кредиттерге кепілдік беру құралдарын іске асыратын болады. Кепілдік беру бөлігінде Қор Ұлттық жоба мен Тетік шеңберінде бар кепілдік беру құралын пайдаланатын болады, сол сияқты елдегі кепілдік беру құралының негізгі операторы ретінде МШОК-ті қолдаудың Кепілдік қоры мәртебесіне қол жеткізе отырып, өзінің «Даму-Оптима» бағдарламасы шеңберінде салалық шектеусіз берілетін кепілдіктер көлемін ұлғайтатын болады.

209. МШОК-ті, оның ішінде орта кәсіпкерлерді қаржылық бағдарламалармен қамту үлесін ұлғайту жөніндегі стратегиялық міндеттің болуын ескере отырып, Қор қызметінің басым бағыттарының бірі қарыз қаражатының көлемін ұлғайту және қорландыру көздерін әртараптандыру болып табылады.

210. Сонымен қатар, орнықты даму рейтингін арттыру жөніндегі стратегиялық бағыт шеңберінде Қор іске асырылып жатқан қолдау құралдарының шарттарына, сондай-ақ ESG-бастамалар шеңберінде орнықты даму мақсаттарына қол жеткізу жөніндегі барлық ішкі қағидаттар мен саясатқа белсенді түрде енгізе отырып, күш-жігер жұмсауды жоспарлап отыр.

211. «Даму» қоры Қазақстанда кәсіпкерлікті қолдау мен дамыту, сондай-ақ өз тиімділігі мен ашықтығын арттыру бойынша жұмысты жалғастыратын болады.

212. Даму стратегиясын іске асыру нәтижесінде Қор ел кәсіпкерлерін қаржылық және қаржылық емес қолдаудың кешенді шараларын қамтамасыз ететін ұлттық даму институты ретінде позицияланатын болады.

Аббревиатуралардың толық жазылуы:

АДБ	Азия Даму Банкі
АҚ	Акционерлік қоғам
«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ/Жалғыз акционер/Акционер, Холдинг	«Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ
ЕДБ	Екінші деңгейдегі банктер
«БЖК-2020 »/«БЖК- 2020» бағдарламасы	«Бизнестің жол картасы-2020» бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы
«БЖК-2025 »/«БЖК- 2025» бағдарламасы	«Бизнестің жол картасы - 2025» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы
ЕҚДБ	Еуропа қайта құру және даму банкі
ЕИБ	Еуропа инвестициялық банкі
«Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы, «Еңбек» бағдарламасы	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 13 қарашадағы № 746 қаулысымен бекітілген Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 - 2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы
ДК	Дара кәсіпкер
ҚТК	Қызметтің түйінді көрсеткіштері
ЛК	Лизингтік компания
ҚР	Қазақстан Республикасы
Тетік, ҚЗЭ	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 11.12.2018 жылғы № 820 қаулысымен бекітілген «Қарапайым заттар экономикасы» басым жобаларына кредит беру және қаржы лизингі тетігі
ЖАО	Жергілікті атқарушы орган
МҚҰ	Микроқаржы ұйымы
Ұлттық жоба	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 728 қаулысымен бекітілген 2021 - 2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жоба
ҚР ҰБ	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
ҚР ҰҚ	Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры
ЭЫДҰ	Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымдары
МШОК	Микро, шағын және орта кәсіпкерлік субъектісі
ШОКС	Шағын және орта кәсіпкерлік субъектісі
БАҚ	Бұқаралық ақпарат құралдары
ЖКС	Жеке кәсіпкерлік субъектісі
Қор/«Даму»қоры	«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ